

Financieel Jaarverslag 2015

Coöperatie Univé Stad en Land U.A.

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Profiel onderneming	6
Directieverslag	13
<i>Ontwikkelingen</i>	14
<i>Resultaten</i>	23
<i>Financiële positie</i>	31
Verslag Raad van Commissarissen	33
Preadvies Raad van Commissarissen	37
Geconsolideerde jaarrekening Coöperatie Univé Stad en Land U.A.	39
<i>Geconsolideerde balans per 31 december 2015</i>	40
<i>Geconsolideerde winst- en verliesrekening over 2015</i>	42
<i>Geconsolideerd kasstroomoverzicht per 31 december 2015</i>	44
<i>Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening</i>	45
Vennootschappelijke jaarrekening Coöperatie Univé Stad en Land U.A.	65
<i>Vennootschappelijke balans per 31 december 2015</i>	66
<i>Vennootschappelijke winst- en verliesrekening</i>	68
<i>Toelichting op de vennootschappelijke jaarrekening</i>	69
Overige gegevens	74
<i>Statutaire regeling bestemming resultaat</i>	75
<i>Voorstel bestemming resultaat</i>	75
<i>Controleverklaring van de onafhankelijke accountant</i>	76
<i>Overzicht personalia</i>	81
<i>Overzicht groepsstructuur</i>	82
<i>Overzicht werkgebied en vestigingen</i>	83

Voorwoord

Het doet ons een genoegen om u hierbij het jaarverslag over 2015 van Coöperatie Univé Stad en Land U.A. te presenteren.

Het jaar 2015 is het eerste volledige kalenderjaar na de juridische fusie op 11 september 2014 tussen O.V.M. Univé De Onderlinge U.A. en Coöperatie Univé Stad en Land B.A.. In dit eerste jaar zijn belangrijke stappen gezet om te komen tot een volledige integratie van de beide werkorganisaties. Hiermee is een stevige basis gelegd om, binnen een sterk veranderende context, de noodzakelijke veranderingen door te voeren om ook in de toekomst een rendabel bemiddelingsbedrijf te kunnen uitoefenen.

In de verzadigde of zelfs krimpende markt van het adviseren en distribueren van eenvoudige schadeverzekeringen is er sprake van een dalende trend voor wat betreft de advies- en bemiddelingsvergoedingen, welke zich ook de komende jaren zal doorzetten. Een verdere toenemende standaardisering en digitalisering van dienstverlening geeft meer transparantie waardoor margedruk steeds verder toeneemt. Nieuwe toetreders zijn in staat om met gebruik van nieuwe technologie en (daarmee) lagere kosten het landschap van financiële dienstverleners op te schudden. Het huidige verdienmodel van een groot deel van de branche staat dan ook stevig onder druk.

De uitdagingen mogen dan groot zijn, er zijn ook veel nieuwe kansen waar juist Univé van kan profiteren. De behoefte aan authentiek klantcontact groeit. Individualisering maakt plaats voor verbinding in (lokale) communities. En in de zakelijke markt laat de concurrentie het kleinbedrijf steeds vaker links liggen.

Onze merkwaarden – samen, dichtbij en zelfredzaam – vormen ook in de toekomst het fundament. Samen met ons coöperatieve karakter, onze lokale aanwezigheid levert dat een unieke klantbeleving op.

In onze dienstverlening nog steeds ‘dichtbij’ en persoonlijk; herkenbare winkels met gastvrije, gedreven adviseurs, bereikbare en servicegerichte adviseurs aan de telefoon en waar nodig de inzet van professionele specialisten die de juiste taal spreken en de situatie van de relatie juist kunnen inschatten. Daarnaast is een groot deel van de diensten ook eenvoudig toegankelijk via verschillende online toepassingen. Dit laatste is niet alleen noodzakelijk vanuit kosten oogpunt, het is ook een voorwaarde voor een optimale klantbeleving. Met deze unieke mix willen we ons ten aanzien van klantbeleving gaan onderscheiden van de concurrentie en daarmee ook voor de toekomst een duurzaam verdienmodel neerzetten.

Ook in de financiële resultaten over het boekjaar 2015 zien we de opbrengsten uit bemiddelingsactiviteiten verder dalen. Als gevolg van lagere premiegrondslagen, aangepaste

provisieregelingen en ondanks een zeer beperkte groei van de portefeuille is er sprake van een daling van 7% (tot € 15,7 miljoen) van de bemiddelingsopbrengsten.

Het totale resultaat vóór belastingen bedraagt € 3,4 miljoen (2014; € 0,7 miljoen). Het resultaat over 2014 is sterk beïnvloed door een afwaardering van het onroerend goed met € 6,2 miljoen (2015: € 0,7 miljoen). Voor een nadere analyse van de ontwikkelingen in het financieel resultaat wordt verwezen naar het directieverslag.

De komende jaren verwachten we een dalende trend voor wat betreft de opbrengsten (verdere daling provisie/fee per product), hetgeen kan worden gecompenseerd met enerzijds een (beperkte) groei van de portefeuille en uitbreiding van diensten en anderzijds lagere operationele kosten. Een verdere optimalisering van onze processen zal onder meer leiden tot meer zelfredzaamheid bij relaties en minder administratieve handelingen in de afhandeling van mutaties en claims. Dit zal de komende jaren onder meer leiden tot een verlies van arbeidsplaatsen en lagere (doorbelaste) kosten voor IT diensten vanuit de Univé Formule.

Wij zijn veel dank verschuldigd aan onze zeer betrokken medewerkers. Zij geven iedere dag weer invulling aan onze merkwaarden samen, dichtbij en zelfredzaam. Relaties ervaren dat dagelijks en waarderen dit. Dit is een belangrijke voorwaarde voor een mooie toekomst als coöperatieve dienstverlener in zekerheid.

Ook een woord van dank aan de Ledenraad, de Raad van Commissarissen en de Ondernemingsraad voor hun waardevolle bijdrage in het afgelopen jaar.

Van elkaar, met elkaar, voor elkaar!

De directie,

Ronald Booijsink
Akke Vrijmoeth
Chris Waterlander

Profiel onderneming

Historie

Op 27 juni 1900 is op een boerderij in Wilp, nabij Twello, een Onderlinge Brandwaarborg-Maatschappij opgericht. Door als burens *met elkaar* de risico's te spreiden, bleven de financiële consequenties van brand binnen de perken. In de jaren zestig is gestart met het bemiddelen voor andere verzekeringsproducten, hetgeen met name na het ontstaan van het landelijke Univé label (begin jaren negentig) een grote vlucht heeft genomen. In 2006 is de naam gewijzigd van Het Platteland naar Stad en Land en is de oorspronkelijke rechtsvorm Onderlinge Waarborgmaatschappij na het afzonderen van de verzekeraaractiviteiten in een aparte N.V. omgezet naar een coöperatie. In 2000 (Univé Noord-Veluwe), 2011 (Univé Noord-Oost) en 2014 (Univé De Onderlinge) hebben er fusies met andere Regionale Univé's plaatsgevonden. De vele rechtsvoorgangers van de huidige organisatie hebben, zonder de coöperatieve grondslag prijs te geven, steeds tijdig geanticipeerd op de ontwikkelingen in de markt, waardoor er thans sprake is van een goede financiële basis en een goede marktpositie.

Univé Stad en Land Groep

De Univé Stad en Land Groep U.A. bestaat uit de volgende (actieve) bedrijven.

- Coöperatie Univé Stad en Land, ledenorganisatie, vermogen, *aandeelhouder van*;
  - Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V., brandverzekeraar.
  - Univé Stad en Land B.V., intermediair.
  - Stad en Land Volmachten B.V., gevolmachtigd agent (*actieve volmachten tot 31-12-2015*).
  - Univé Stad en Land Organisatie B.V., personeel en middelen.

Het werkgebied omvat de regio's Stedendriehoek (Apeldoorn, Twello, Zutphen, Deventer), Salland (Raalte), Noord-Veluwe (Epe, Elburg) en het knooppunt Arnhem-Nijmegen. Door de eerder genoemde fusies is het werkgebied de afgelopen jaren uitgebreid met het zuidelijke deel van de provincie Groningen (Stadskanaal, Ter Apel, Veendam, Hoogezand, Winschoten), de Hondsrug in Drenthe (Borger), Hoogeveen en het westelijk deel van Overijssel (Vollenhove, Kampen, Staphorst, Nieuwleusen, Dalfsen, Ommen en Nijverdal).

In het overzicht kengetallen treft u nadere informatie per vennootschap aan. In het directieverslag worden de juridische structuur en de activiteiten verder toegelicht. De juridische structuur en een overzicht met het werkgebied en de winkels is weergegeven in een bijlage.

Governance

De coöperatie kent een Ledenraad, bestaande uit circa 20 leden. Zij kijkt met name vanuit het klantperspectief en -belang naar de ontwikkelingen en resultaten van de organisatie en kent daarnaast een aantal statutaire taken waaronder benoeming, ontslag en decharge van de leden van de Raad van Commissarissen en de directie en vaststellen jaarrekening en winstverdeling.

De coöperatie kent een Raad van Commissarissen van 3 personen, deze heeft een toezichhoudende rol en geeft gevraagd en ongevraagd advies aan de directie.

De coöperatie is tevens de bestuurder van alle onderliggende bedrijven, met uitzondering van Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V.

Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. kent met het oog op bestaande regelgeving voor verzekeraars een eigen Raad van Commissarissen (3 personen) en een zelfstandig statutair bestuur, waarvan de bezetting gelijk is aan de bezetting van de directie Coöperatie Univé Stad en Land U.A.

De gegevens van de genoemde functionarissen treft u in een bijlage aan.

Missie en ambitie

Univé Stad en Land biedt haar leden gemoedsrust doordat ze grip krijgen op de financiële risico's van het leven. Onze ambitie is dat particulieren en ondernemers Univé zien als een baken van vertrouwen in de financiële markt, die haar leden helpt bij het organiseren van zekerheden.

Visie

Univé Stad en Land ziet dat veel mensen - om zelfredzaam te kunnen zijn - behoefte hebben aan oprecht en persoonlijk advies en kan daar invulling aan geven door haar unieke regionale aanwezigheid en coöperatieve grondslag.

Merkwaarden

Samen & coöperatief

Wij geloven in het principe van de coöperatie: mensen die hun krachten bundelen met anderen, om hun naasten en zaken te kunnen beschermen. Samen risico's delen die gezinnen of bedrijven niet alleen kunnen of willen dragen. Met elkaar, voor elkaar. Vanuit die overtuiging ontstonden (regionale) coöperaties die de basis vormen voor het Univé van vandaag.

Dichtbij & persoonlijk

Onze dienstverlening moet daarom altijd dichtbij en persoonlijk zijn. Mede door de aanwezigheid van onze winkels door het hele werkgebied zijn onze adviseurs altijd dichtbij en weten ze wat er lokaal speelt. Via alle kanalen wil Univé letterlijk en figuurlijk dichtbij mensen staan.

Zelfredzaam & financieel verantwoordelijk

De maatschappij vraagt steeds meer om zelfredzaamheid, het nemen van financiële verantwoordelijkheid. Maar soms ontbreekt het aan de kennis, interesse of tijd om zelf de juiste financiële keuzes te kunnen maken. Univé is er om te helpen zelf financiële verantwoordelijkheid te nemen. Zelf doen wat je zelf kunt, samen als het nodig is.

Univé Formule

De Coöperatie Univé Stad en Land U.A. is lid van de Coöperatie Univé U.A. In totaal zijn er 12 (2014; 14) Regionale Univé's lid van de Coöperatie Univé U.A. De Regionale Univé's zijn zelfstandig financieel dienstverlener en zelfstandig verzekeraar van brandrisico's.

De Coöperatie Univé heeft het merk Univé in beheer en heeft dit in licentie gegeven aan de Regionale Univé's. Hiertoe zijn onder meer een samenwerkingsovereenkomst, een formuleovereenkomst en bemiddelingsovereenkomsten gesloten.

Dienstenwijzer

Univé Stad en Land B.V. bemiddelt in haar werkgebied als Regionale Univé voor de N.V. Univé Schade en de N.V. Univé Zorg (distributieovereenkomst met VGZ). Naast de bemiddeling van deze Univé gelabelde producten bemiddelt zij ook voor de eigen brandverzekeraar Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V., haar eigen volmachtbedrijf Stad en Land Volmachten B.V. (tot en met 31 december 2015) en tal van andere aanbieders van financiële producten.

Risicohouding en profiel brandverzekeraar

Er is sprake van eenvoudige (brand) schadeverzekeringen op basis van jaarcontracten in met name het particuliere en agrarische segment. Het aandeel zakelijk in de totale portefeuille is beperkt (risicomijdend (acceptatie)beleid). De bedrijfskritische processen acceptatie en claim worden in voldoende mate (en aantoonbaar) beheerst.

De schadepercentages en (positieve) uitloopresultaten zijn, mede dankzij een passend herverzekeringscontract, relatief stabiel en ten opzichte van vergelijkbare verzekeraars laag.

Ook ten aanzien van de risico's met beleggingen is er een risicomijdend beleid. Het vermogen is belegd in deposito's bij grote Nederlandse bankinstellingen.

De verzekeraar heeft daarnaast (latente) vorderingen op de eigen coöperatie en de herverzekeraar (A- rating, AM Best).

Samengevat is als gevolg van de aard en omvang van de verzekeringsportefeuille in combinatie met het gevoerde (risico)beleid sprake van een laag (basis) risicoprofiel.

De berekende kapitaal eis in het standaardmodel onder Solvency II (€ 16,7 miljoen), uitgaande van de thans geldende richtlijnen, wordt voor een belangrijk deel gevormd door elementen van het verzekeringstechnische risico, te weten het (standaard) premierisico en het catastroferisico.

Financiële positie

Het totale weerstandsvermogen (eigen vermogen en ledenrekening) van de coöperatie bedraagt € 57,8 miljoen (ultimo 2014 € 56,1 miljoen). Wij achten dit een stevig fundament voor de toekomst.

Als verzekeraar staan wij financieel en organisatorisch onder toezicht van DNB. De zelfstandige financiële positie van de verzekeraar (eigen vermogen € 28,7 miljoen) is ruim voldoende ten opzichte van de eigen interne solvabiliteitseis en voldoet ook aan de Solvency II eisen.

Kerncijfers

Bedragen in € 1.000	2015	2014
Coöperatie Univé Stad en Land (geconsolideerd)		
Aantal leden	86.732	88.716
Weerstandsvermogen (eigen vermogen en ledenrekening)	€ 57.806	€ 56.080
% weerstandsvermogen / bruto verdiende premie	216%	209%
% beleggingen/ (weerstandsvermogen + TV)	108%	122%
Resultaat voor afschrijvingen, ongerealiseerde mutatie waarde onroerend goed en belastingen	€ 4.639	€ 7.480
Resultaat vóór belastingen	€ 3.429	€ 663
Resultaat na belastingen	€ 2.848	€ 852
Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V.		
Aantal verzekerden	86.732	88.716
Premiestand ultimo	€ 27.060	€ 27.311
• Particulier (% van totaal premiebestand)	70%	68%
• Agrarisch (% van totaal premiebestand)	19%	20%
• Zakelijk (% van totaal premiebestand)	11%	12%
Verdiende premie	€ 26.766	€ 26.847
% herverzekeringspremie / verdiende premie	14%	16%
Schadepcentage bruto tekenjaar	36%	35%
Schadepcentage bruto boekjaar (incl. oude jaren)	36%	34%
Schadepcentage netto boekjaar (incl. oude jaren)	39%	35%
Kostenratio (kosten/bruto verdiende premie)	37%	40%
Solvency I ratio		
Eigen vermogen = aanwezig kapitaal	€ 28.705	€ 26.834
Kapitaalseis	€ 4.236	€ 4.236
Ratio	678%	633%
Solvency II ratio (vóór voorstel dividenduitkering, 2015 is stand per 1-1-2016, geen accountantscontrole toegepast)		
Aanwezig (herberekend) kapitaal	€ 29.558	€ 27.219
Kapitaalseis (SKV)	€ 16.731	€ 16.633
Ratio	177%	164%

Bedragen in € 1.000	2015	2014
Univé Stad en Land B.V. –financieel dienstverlener-		
Aantal relaties	210.132	209.883
Aantal polissen (brandverzekering als 1 polis)	642.835	641.330
Gemiddeld aantal polissen per relatie	3,06	3,06
Penetratie particulier (relaties / huishoudens)	27%	27%
Omzet assurantie- en hypotheekbemiddeling	€ 15.664	€ 16.854
Waarvan Univé productlabel	74%	73%
Stad en Land Volmachten –volmachtbedrijf- *		
Aantal volmachtgevers	8	9
Premieomzet via volmacht	€ 3.196	€ 3.817
Polissen via volmacht	17.704	20.195
<i>*per 31 december 2015 beëindigd</i>		
Stad en Land Organisatie –personeel en middelen-		
Bedrijfskosten totaal	€ 27.061	€ 27.589
Afschrijvingen	€ 478	€ 646
Bedrijfskosten excl. afschrijvingen	€ 26.583	€ 26.943
% personeelskosten van kosten excl. afschrijvingen	68%	69%
Aantal personeelsleden	310	325
Aantal personeelsleden ultimo uitgedrukt in fte	253	271
Aantal personeelsleden gemiddeld uitgedrukt in fte	260	272
Ziekteverzuim (excl. zwangerschapsverlof)	3,9%	3,7%

Directieverslag

Ontwikkelingen

Markt

In de markt van financiële dienstverlening is er sprake van steeds sneller veranderende klantbehoeften, distributiemodellen en regelgeving. Daarbij komt dat het totale volume in de markt niet groeit. Alle partijen, zowel aan de kant van de aanbieders (verzekeraars, banken) als van de financiële dienstverleners (adviseurs, intermediair, gevolmachtigden) worstelen in deze verdringingsmarkt met belangrijke vraagstukken.

Het anticiperend (signaleren, acteren) en innoverend vermogen van de branche moet worden versterkt. Dit is noodzakelijk om doorlopend passende antwoorden te vinden voor de sterk veranderende klantvragen en -gedrag. Denk hierbij aan het ontstaan van nieuwe risico's en een andere behoefte aan interactie.

Een substantieel deel van deze (strategische) vraagstukken heeft invloed op het (toekomstige) verdienmodel en daarmee in veel gevallen ook de continuïteit op langere termijn. In combinatie met een laag vertrouwen in bestaande financieel dienstverleners staat de toekomstige rol van traditionele partijen onder druk en geeft ruimte voor nieuwe toetreders. Dit zijn veelal zeer klantgedreven vernieuwende organisaties met relatief lage organisatiekosten.

De komende jaren gaan we zien of de traditionele financiële instellingen in staat zijn om zich weer naar de relatie te keren en met hen in gesprek te gaan over het vernieuwen van de dienstverlening en hun organisaties daarop aan te passen.

Onze visie op dienstverlening

Univé Formule

De afgelopen jaren is enorm veel gedaan om Univé ook als geheel weer een gezonde basis te geven. Hierbij lag en ligt de focus op het opnieuw inrichten van de organisatie, het terugbrengen van de kosten, het vernieuwen van IT-systemen en infrastructuur en het herijken van de Univé Formule.

Ondanks al die inspanningen staan de resultaten nog steeds onder druk. Daarom is een verdere aanscherping van de strategie en het plan voor de komende jaren noodzakelijk. Dat moet leiden tot meer daadkracht in lopende initiatieven om de organisatie aan te passen en de kosten verder terug te brengen. Wij werken aan een verdere integratie van de strategie van de centrale organisatie en de Regionale Univé's, zodat we samen een succesvol Univé nastreven.

Het onderhanden strategisch programma moet, samen met de nog lopende 'huis-op-orde' initiatieven, en gezamenlijke focus op een efficiënte formule, leiden tot een krachtig Univé.

Dichtbij en samen met de klant

De uitdagingen mogen zoals hiervoor beschreven dan groot zijn, er zijn ook veel nieuwe kansen waar juist Univé van kan profiteren.

De behoefte aan authentiek klantcontact groeit. Individualisering maakt juist weer plaats voor verbinding in (lokale) communities. En in de zakelijke markt laat de concurrentie het kleinbedrijf steeds vaker links liggen. Als onderdeel van de Univé Formule gaat Univé Stad en Land die kansen benutten. Univé Stad en Land zorgt als dienstverlener in zekerheid voor financiële gemoedsrust bij haar relaties door hen in staat te stellen zelf de controle te nemen over hun financiële zaken.

Daarbij vormen onze merkwaarden – samen, dichtbij en zelfredzaam – ook in de toekomst het fundament. Wij bouwen verder aan een sterk en vertrouwd merk in de particuliere markt, klantvriendelijk in het persoonlijke klantcontact, met zeer loyale relaties, en de mogelijkheid om particulier en zakelijk te combineren.

Van belang hierbij is dat wij ons nog meer gaan richten op mobiele toepassingen, naast de bestaande distributiekkanalen. De verschillende kanalen vormen samen als een consistent geheel een sterke schakel in de wijze waarop relaties met ons contact onderhouden. Wij versterken de adviesfunctie van de winkels. De gedreven, deskundige medewerkers op de winkels vormen het lokale gezicht van Univé Stad en Land. Zij staan dicht bij onze particuliere en zakelijke relaties. Deze lokale aanwezigheid levert samen met het coöperatieve karakter een unieke klantbeleving op.

Verdere digitalisering en kosten omlaag

Naast het realiseren van bovenstaande klantbeleving is het van belang om de kosten verder te verlagen. De omzet uit bemiddelen staat als gevolg van concurrentie onder druk. De omvang van de bemiddelingsportefeuille is redelijk stabiel, echter de omzet per polis daalt jaarlijks met 4% tot 7%.

Het optimaliseren van producten en processen moet enerzijds leiden tot het verbeteren van de klantbeleving in de vorm van meer mogelijkheden tot selfservice en kortere doorlooptijden en anderzijds tot minder bewerkelijke voortbrengingsprocessen in de organisatie zelf. Beide situaties dragen bij aan het verder verlagen van de kosten.

In april 2015 is een groot deel van de particuliere schadeportefeuille succesvol omgezet naar nieuwe producten. Hierbij zijn de bestaande polissen met nieuwe voorwaarden omgezet naar het schadekernsysteem QIS. Ook de particuliere brandpolissen, waar Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. risicodragers van is, zijn omgezet. Een belangrijke mijlpaal in het vereenvoudigen van producten, processen en systemen en daarmee de zelfredzaamheid van de relaties (mobile/online) te vergroten.

Samen met het verder digitaliseren van de verwerkingsprocessen moet dit de komende jaren leiden tot een betere performance en lagere operationele kosten. In 2016 worden ook de laatste particuliere en alle zakelijke polissen vernieuwd en omgezet naar de QIS applicatie.

De komende jaren investeert de Univé Formule in een CRM applicatie en de afronding van de gewenste informatiehuishouding (incl. klant-, marketing- en managementinformatie).

Zowel binnen Univé Stad en Land als binnen de Univé Formule is er sprake van innovatieteams. Deze teams hebben de opdracht om kort cyclisch nieuwe diensten- als productconcepten alsmede procesinnovaties en verbeteringen te bedenken en door te voeren.

De eigen volmachtactiviteiten zijn per 1 januari 2016 overgedragen aan een professionele marktpartij. Univé Stad en Land B.V. blijft wel als intermediair voor deze polissen verantwoordelijk voor het klantbeheer. De beperkte omvang van de verschillende bestanddelen in de portefeuille maakt in deze veranderende markt een rendabele exploitatie niet mogelijk.

Medewerkers

Wij vinden het belangrijk om blijvend te investeren in de ontwikkeling, opleiding en begeleiding van ons personeel om te waarborgen dat wij continu beschikken over bewuste, gemotiveerde, deskundige en integere medewerkers.

Als onderdeel van het fusieproces zijn in 2015 de arbeidsvoorwaarden (incl. pensioenregelingen) geharmoniseerd. Hierbij is onder meer ingezet op flexibele mogelijkheden voor verdere persoonlijke ontwikkeling van medewerkers. Wij zijn de Ondernemingsraad op dit punt veel dank verschuldigd. Samen hebben wij keuzes gemaakt waarin zowel het belang van de onderneming als ook het belang van de individuele medewerkers als uitgangspunt is genomen.

Het aantal medewerkers per 31 december 2015 bedraagt 310 (31 december 2014: 325).

Wij verwachten de komende jaren een verdere daling van het aantal medewerkers. Het tempo is in belangrijke mate afhankelijk van het realiseren van efficiencydoelstellingen op het gebied van onder meer het vergroten van de zelfredzaamheid van relaties (versterken mobiel- en onlinekanaal) en het vereenvoudigen, digitaliseren en standaardiseren van voortbrengingsprocessen van polissen en andere correspondentie. Een verdere verlaging van de operationele kosten is met het oog op de verwachte krimp van de verdien capaciteit op advies- en distributieactiviteiten cruciaal.

Het ziekteverzuim over 2015 bedraagt 3,9% (2014: 3,7%).

Maatschappelijke betrokkenheid

Univé Stad en Land is altijd dichtbij. Als een regionaal betrokken organisatie hebben wij oog voor de ontwikkelingen in ons werkgebied en nemen wij op verschillende terreinen onze maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Vanuit de Univé Formule worden tal van aansprekende organisaties en evenementen gesponsord. Enkele sprekende voorbeelden hiervan zijn SC Heerenveen en het Univé Gym Gala.

Binnen het werkgebied kunnen ook circa 300 andere organisaties en verenigingen op enigerlei wijze rekenen op ondersteuning door Univé Stad en Land. Bovendien participeren wij in maatschappelijke en ondernemersnetwerken, van waaruit ook diverse sociaal maatschappelijke projecten worden ondersteund.

Stichting voor Elkaar

Vanuit de Stichting Voor Elkaar ondersteunen wij door onze leden aangedragen projecten met een meerwaarde voor de directe leefomgeving van onze leden.

De bestaande initiatieven vanuit de fusiepartners zijn samengevoegd en over het gehele werkgebied uitgerold. Ook in 2016 maken enkele grotere initiatieven kans op mooie bijdragen voor hun projecten. De aanmeldingen worden beoordeeld door een afvaardiging van onze Ledenraad en acht geselecteerde initiatieven gaan met elkaar in competitie om zo veel mogelijk stemmen te verkrijgen. Daarnaast dragen we op lokaal niveau ook graag bij aan kleinere maar zeer waardevolle initiatieven ter verbetering van de eigen leefomgeving.

Organisatie

Governance

Ledenraad

De Ledenraad bestaat uit circa 20 leden en heeft naast een aantal formele, statutaire taken ook een belangrijke rol als sparringpartner van de directie. De periodieke interactie van het directieteam met de Ledenraad in de vorm van themabijeenkomsten en 2 reguliere vergaderingen versterkt de governance als geheel.

De directie en de Raden van Commissarissen leggen ieder vanuit hun eigen verantwoordelijkheid verantwoording af aan de Ledenraad. De Ledenraad geeft decharge voor het gevoerde beleid c.q. toezicht en stelt de jaarrekening vast.

Bestuur en toezichthouders Coöperatie Univé Stad en Land U.A.

De Coöperatie Univé Stad en Land U.A. kent een statutair benoemde Raad van Bestuur (4 leden in directieteam) en een Raad van Commissarissen (3 leden).

Als gevolg van het vertrek van de heer Nauta per 22 januari 2016 als voorzitter van het directieteam is er tijdelijk sprake van een directie van drie leden. De werving en selectie van een nieuwe voorzitter voor het directieteam is inmiddels gestart.

De directie fungeert als beleidsbepaler en de Raad van Commissarissen heeft een toetsende rol en ziet toe op het gevoerde beleid. De Raad van Commissarissen is gedurende 2015 zesmaal in vergadering bijeen geweest en heeft een viertal themabijeenkomsten bijgewoond om zich verder te verdiepen in ontwikkelingen in de markt en de impact, strategie en voortgang hiervan binnen Univé Stad en Land.

Bestuur en toezichthouders Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V.

De Raad van Bestuur van Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. wordt gevormd door dezelfde leden als de directie van de Coöperatie Univé Stad en Land U.A.

Daarnaast heeft Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. een eigen Raad van Commissarissen, bestaande uit drie leden. Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. staat onder toezicht van en rapporteert zelfstandig aan DNB.

De Raad van Commissarissen is gedurende 2015 zevenmaal in vergadering bijeen geweest en heeft een viertal themabijeenkomsten bijgewoond om zich verder te verdiepen in ontwikkelingen in de markt en de impact, strategie en voortgang hiervan binnen Univé Stad en Land.

Voor een meer specifieke toelichting wordt verwezen naar de zelfstandige jaarrekening van Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V.

Overige

De Raden van Commissarissen kennen twee gezamenlijke subcommissies, te weten een Risk- en Auditcommissie en een Human Resources Commissie. Zij houden toezicht op deze specifieke aandachtsgebieden en adviseren hierover beide Raden van Commissarissen.

Bij de wijzigingen in de samenstelling van het directieteam en de Raden van Commissarissen wordt gestreefd naar een evenwichtige verdeling tussen mannen en vrouwen. Bij de selectie van leden van het directieteam en toezichthouders wordt met name het (collectieve) geschiktheidsaspect zwaar gewogen. In het geval van toekomstige vacatures zal bij gelijke geschiktheid (incl. bijdrage in/aan collectief) de voorkeur uitgaan naar vrouwelijke kandidaten.

De leden van het directieteam als ook de leden van de Raden van Commissarissen hebben in 2015 deelgenomen aan relevante opleidingen en gerichte inhoudelijke bijeenkomsten.

Alle leden van de directie en de leden van de Raden van Commissarissen hebben de eed of belofte voor beleidsbepalers in de financiële sector afgelegd.

Met betrekking tot de inrichting van de governance is er sprake van een bij de aard, omvang en complexiteit passende uitwerking van beleid en uitvoeringsmaatregelen. Ook de eisen vanuit de normen omtrent beheerste en integere bedrijfsvoering, beheerst beloningsbeleid en deskundigheid/geschiktheid uit de Wft alsmede Solvency II (onder meer opzet en werking sleutelfuncties) zijn hierin verwerkt.

Interne beheersing

De gecombineerde Risk- en Auditcommissie van de Coöperatie Univé Stad en Land U.A. en Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. houdt (als subcommissie van de beide Raden van Commissarissen) toezicht op de (financiële) verslaglegging van de organisatie en de bevindingen van de accountant daaromtrent en stelt daarnaast vanuit haar eigen onafhankelijke positie vast dat de opzet van het risicobeheersingssysteem voldoende waarborgen kent voor een beheerste bedrijfsvoering.

De bovenstaande inrichting maakt dat er voldoende waarborgen zijn voor een deugdelijk bestuur van de vennootschap, alsmede het goed kunnen vervullen van haar toezichtstaak door de Raad van Commissarissen en is passend bij de omvang en aard van de activiteiten van de vennootschappen.

Het beheersen van bedrijfsprocessen ziet de directie als een kritische succesfactor voor het bieden van zekerheid gericht op continuïteit op lange termijn voor zowel verzekerden als medewerkers. De directie aanvaardt de volledige verantwoordelijkheid voor de opzet en werking van de risicobeheersings- en controlesystemen.

Het risicomanagement is in 2015, onder andere in het kader van de voortschrijdende implementatie van Solvency II voor de brandverzekeraar, verder uitgewerkt. De belangrijkste elementen hieruit zijn het jaarlijks actualiseren van het risicomanagementbeleid, risicoprofiel, risicohouding, de risicomanagementstrategie en het kapitaalbeleid.

Daarnaast is er sprake van een periodieke integrale omgevingsanalyse, risicodiagnoses per risicogebied, in het bijzonder strategische risico's, het identificeren van bestaande beheersingsmaatregelen, de verankering hiervan in de organisatie en het beoordelen van de effectiviteit van de beheersingsmaatregelen door middel van lijncontroles en onafhankelijke audits.

Voor de meest bedrijfskritische risico's wordt deze cyclus inmiddels continu doorlopen, met actieve betrokkenheid van de directie.

De Raad van Commissarissen neemt (minimaal) halfjaarlijks kennis van de verrichte inspanningen en de belangrijkste aspecten ten aanzien van het inrichten van het risicobeheersingssysteem. Elk kwartaal rapporteert de risicomanagementfunctie aan de Risk- en Auditcommissie van de Raad van Commissarissen.

In het kader van de samenwerking binnen Univé is afgesproken dat de noodzakelijk geachte internal audits zullen worden uitgevoerd onder regie van de afdeling Internal Audit van de Coöperatie Univé. Jaarlijks wordt een Internal Audit Plan opgesteld, uitgevoerd en geëvalueerd.

In de accountantsverslagen besteedt de externe accountant aandacht aan de kwaliteit en effectiviteit van het risicobeheer en de beheersprocessen. Het accountantsverslag is bij zowel de Coöperatie Univé Stad en Land U.A. als bij Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. onderdeel van het jaarlijkse gesprek tussen de Raad van Commissarissen en de externe accountant.

Belangrijke risico's

In de meerjarendoorkijk 2016-2018 is op basis van meerdere scenario's een financiële doorkijk gemaakt. De belangrijkste risico's voor de gehele organisatie betreffen de strategische risico's ten aanzien van eerder genoemde marktontwikkelingen (verdere digitalisering, lagere omzet) in combinatie met het beperkte verander- en anticiperend vermogen binnen de Univé Formule als geheel en Univé Stad en Land.

Daarnaast vormt het bezit van commercieel onroerend goed als gevolg van verder dalende huurprijzen (overschot m2) een risico. Met het oog hierop is het strategische besluit genomen om het onroerend goed de komende jaren te vervreemden. Het meer flexibel huren van passende locaties heeft de voorkeur.

Univé Stad en Land kent een gematigd defensief beleid voor wat betreft financiële risico's inclusief het gebruik van financiële instrumenten. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de toelichting op de jaarrekening.

Brandverzekeraar

Risicobeleid

Als gevolg van de aard en omvang van de verzekeringsportefeuille in combinatie met het gevoerde (risico)beleid is er sprake van een laag (basis) risicoprofiel. Dit past naar de mening van de directie bij de grondbeginselen van een Coöperatie. De stabiele resultaten (netto schade, uitloop oude jaren, rendement beleggen) tonen aan dat risico's daadwerkelijk beheerst worden. In 2015 hebben zich geen belangrijke wijzigingen in het risicoprofiel van de verzekeraar voorgedaan.

De lage risicobereidheid van de verzekeraar en de op basis daarvan genomen maatregelen ten aanzien van verzekeringstechnische- en beleggingsrisico's zal ook in de komende jaren leiden tot weinig volatiele financiële jaarresultaten.

De uitkomsten van de risicodiagnose, lijncontroles en audits geven aan dat op de belangrijkste operationele risicogebieden voldoende beheersing van de belangrijkste risico's verondersteld mag worden. Op de bedrijfskritische processen acceptatie en schaderegeling wordt dit aangetoond met de uitkomsten van lijncontroles en audits. Door de impact van implementatie van het nieuwe administratiesysteem QIS in 2015, zijn de lijncontroles tijdelijk gestaakt. Deze zijn in 2016 hervat. Door middel van een externe beoordeling (TPM) kan worden geconcludeerd dat ook de IT uitbestedingsrisico's in voldoende mate zijn gemitigeerd.

Maandelijks wordt de performance afgezet tegen de uitgangspunten/doelstellingen uit het jaarplan/meerjarenplan.

Solvency II

Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. heeft te maken met de wettelijke toezichteisen voortvloeiend uit het Europese Solvency II project. Het besturen en managen van de relatie tussen missie, doelstellingen, risicobeleid, risicobeheersing en vereist en aanwezig kapitaal staat hierbij centraal. Hierbij is telkens geredeneerd vanuit het perspectief van de aard, omvang en complexiteit van de verzekeraar met coöperatieve grondbeginselen.

De verzekeraar actualiseert jaarlijks haar risicohouding, risicoprofiel alsmede haar risicomanagementstrategie in het algemeen en per risicocategorie (verzekeringstechnisch risico, marktrisico (beleggingen), tegenpartijrisico en operationeel risico).

In een Eigen Risico Beoordeling (ERB) wordt inzicht verkregen in de relaties tussen de doelstellingen, het basis risicoprofiel (incl. beheersing) en het aanwezige en benodigde kapitaal van de onderneming gedurende de komende vijf jaar. Bovendien wordt het effect van de verschillende (stress)scenario's op de aanwezige en noodzakelijke solvabiliteit doorgerekend en weergegeven. De ERB verschaft de directie een goede analyse van de samenhang in (verwacht) rendement, risico's en kapitaal. Het kapitaalbeleid beschrijft op welke wijze de verzekeraar in alle mogelijke scenario's de samenhang tussen het aanwezige en benodigde kapitaal beheerst.

Per 1 januari 2016 is Solvency II verankert in de Wet op het Financieel Toezicht. De verzekeraar is voor een belangrijk deel gereed om te voldoen aan de wettelijke eisen.

Meer informatie

Voor meer informatie wordt verwezen naar de zelfstandige jaarrekening van Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V.

Resultaten

Resultaat verzekeren

Het resultaat uit de activiteit verzekeren kan als volgt worden weergegeven:

In €1.000	2015	2014	+ / -/
Verdiende premie	26.766	26.847	-81
Herverzekeringspremie	-3.632	-4.208	576
<i>Netto premie</i>	<i>23.134</i>	<i>22.639</i>	<i>495</i>
Bruto schade	-9.616	-9.224	-392
Aandeel herverzekeraar	551	1.212	-661
Overige technische lasten/mutatie overige voorzieningen	-118	-147	29
<i>Netto schade</i>	<i>-9.183</i>	<i>-8.159</i>	<i>-1.024</i>
Bruto resultaat verzekeren	13.951	14.480	-529
Provisielast	-5.558	-6.164	606
Overige bedrijfskosten	-4.460	-4.448	-12
Bedrijfskosten	-10.018	-10.612	594
Resultaat verzekeren	3.933	3.868	65

Premie

De verdiende premie is ten opzichte van 2014 met 0,3% gedaald. De belangrijkste reden is de lichte krimp van de brandportefeuille, het aantal brandpolissen is in 2015 gedaald met 0,3%.

In het najaar 2014 is gestart met de opschoning van de MKB brandportefeuille van ex-Univé De Onderlinge (€482.000 brandpremie, 138 brandpolissen). Deze posten zijn inmiddels via bemiddeling ondergebracht bij andere risicodragers.

Herverzekeringspremie

De betaalde herverzekeringspremies komen ten goede aan de externe herverzekeraar. In ruil hiervoor nemen zij risico's boven een bepaald bedrag voor hun rekening.

De daling van de herverzekeringspremie 2015, ten opzichte van 2014, wordt veroorzaakt door lagere herverzekeringsstarieven en lagere reïnstatementpremies.

Schade

Het bruto schadepercentage (bruto schade/verdiende premie) over boekjaar 2015 bedraagt 35,9% (boekjaar 2014 34,3%). Het schadejaar 2015 kent 10 grote schaden (> €50.000) met een totale schadelast ad €1,8 miljoen. Een deel van deze schade (het gedeelte boven de €250.000) kan worden verhaald op de herverzekeraar.

<i>Claims</i>	2015	2014
Reguliere schades	7.362	7.255
Storm, blikseminslag, neerslag en andere natuur	2.041	1.062
Niet gedekt, beneden eigen risico	796	656
Aantal ingediende claims	10.199	8.973
Claims van €25.000 tot €50.000	13	1
Claims van €50.000 tot €100.000	3	4
Claims van €100.000 tot €250.000	5	5
Claims van €250.000 tot €500.000	1	0
Claims boven €500.000	1	3
	23	13

De technische lasten hebben betrekking op de kosten die rechtstreeks verband houden met de verzekeringsportefeuille. Hieronder vallen onder meer externe inspectie- en preventiekosten.

De provisielast is de (interne) vergoeding van Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. aan Univé Stad en Land B.V. (intermediair) welke commerciële activiteiten uitvoert en hiervoor een marktconforme vergoeding ontvangt.

De overige bedrijfskosten hebben betrekking op een vergoeding aan Univé Stad en Land Organisatie B.V. (verzekeringsbedrijf) welke specifieke verzekeringsactiviteiten uitvoert en hiervoor een marktconforme vergoeding ontvangt alsmede de kosten van informatiesystemen en een commerciële bijdrage aan het merk Univé en de doorbelasting van een management fee.

Resultaat beleggen

Het resultaat uit de activiteit beleggen kan als volgt worden weergegeven:

In €1.000	2015	2014	+ / -/-
Onroerend goed	295	-4.977	5.272
Aandelen	223	274	-51
Obligaties	-125	1.260	-1.385
Overig vastrentend	507	584	-77
Bruto opbrengst	900	-2.859	3.759
Kosten beleggingen	-69	-76	7
Resultaat beleggen	831	-2.935	3.766

Onroerend goed

De reguliere opbrengsten uit onroerend goed betreffen huuropbrengsten (intern en extern) op panden. Het interne gebruik wordt in de vorm van huur (% van actuele waarde) doorbelast aan de werkorganisaties (gebruikers).

Het resultaat uit beleggingen in onroerend goed is in 2015 met €0,7 miljoen negatief (2014: €6,2 miljoen negatief) beïnvloed door afwaarderingen (op basis van de netto-huurwaarde-kapitalisatiemethode) van de panden.

De ontwikkelingen in de (commerciële) vastgoedmarkt leiden tot flink lagere prijzen van (huur)transacties. Univé Stad en Land dient haar vastgoedportefeuille volgens bestaande richtlijnen te waarderen tegen actuele waarde. De actuele waarde is een weerslag van de huidige gerealiseerde huur- en verkoopprijzen van vergelijkbare objecten in de verschillende (deels krimp-) regio's. De in de jaarrekening opgenomen actuele waarde is tot stand gekomen door een deel van de panden te laten waarderen waarbij het grootste pand te Apeldoorn getaxeerd is door twee onafhankelijke taxateurs. De taxaties zijn verricht volgens de netto-huurwaarde-kapitalisatiemethode. Hierbij worden door de taxateur op basis van vergelijkbare transacties en specifieke (object/regio) elementen aannames gedaan voor wat betreft de markthuurwaarde en de kapitalisatiefactor. De taxaties zijn opgesteld met inachtneming van de aanbevelingen (2012) van het Platform voor taxateurs en accountants.

De verwachting is dat de komende jaren de commerciële vastgoedmarkt een beperkte neerwaartse trend laat zien. Het beleid zal gericht zijn om een groot deel van het onroerend goed tegen marktconforme prijzen te vervreemden. Inmiddels zijn de objecten in Stadskanaal (2014, ca. €5 miljoen), Twello en Ommen (beide in 2015) verkocht.

Overige beleggingen

Het beleggingsbeleid is gericht op groei van het vermogen en continuïteit op langere termijn. Uitgaande van een aantal langere termijn uitgangspunten (aanwezig/benodigd vermogen, risicotolerantie, verwachte resultaten en kasstromen, basis liquiditeit) wordt er periodiek een analyse uitgevoerd naar de optimale samenstelling van de beleggingsportefeuille. Univé Stad en Land kent een defensief beleggingsbeleid.

Het beleggingsresultaat van obligaties is negatief als gevolg van een koersverlies in 2015 van €0,4 miljoen.

De verdere daling van de gemiddelde rente op creditgelden heeft geleid tot een daling van de opbrengsten uit overige vastrentende beleggingen (met name deposito's).

Resultaat bemiddelen (incl. Volmacht)

Het resultaat uit de activiteit bemiddelen kan als volgt worden weergegeven:

In €1.000	2015	2014	+ / -/-
Provisieopbrengsten & fee	15.664	16.854	-1.190
Provisieopbrengst Brandverzekeraar (1)	5.558	6.164	-606
Provisies totaal	21.222	23.018	-1.796
Bedrijfskosten	-21.856	-21.848	-8
Resultaat bemiddelen	-634	1.170	-1.804

1) Deze opbrengst komt niet tot uitdrukking in de geconsolideerde jaarrekening. Het betreft een interne verrekening tussen de activiteiten verzekeren en bemiddelen.

Deze aangepaste weergave in het directieverslag is er op gericht een zo goed mogelijk beeld te geven van de ontwikkelingen van de (genormaliseerde) resultaten per activiteit.

Provisieopbrengsten

De opbrengsten uit bemiddeling staan onder druk. Zowel de provisieomzet uit bemiddeling voor Univé producten als overige bemiddeling laten een dalende trend zien (in 2015 7,1% daling). De daling van de provisieopbrengsten van de Brandverzekeraar wordt veroorzaakt door een verlaagd provisietarief van 22% in 2014 naar 20% in 2015.

Wij verwachten door een verdere prijsdruk en verschraving van provisies en fee voor 2016 een geringe verdere daling van de omzet uit bemiddeling.

Samenvatting resultaat per activiteit

In €1.000	2015	2014	+ / -/-
Resultaat Verzekeren	3.933	3.868	65
Resultaat Beleggen	831	- 2.935	3.766
Resultaat Bemiddelen	- 634	1.170	- 1.804
Totaal	4.130	2.103	2.027
Kosten Coöperatie	- 745	- 1.293	548
Andere baten en lasten	44	-147	191
Resultaat Totaal	3.429	663	2.766

Bedrijfskosten

De bedrijfskosten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

In €1.000	2015	2014	+ / -/-
Salariskosten	12.054	12.421	-367
Sociale lasten	1.861	2.048	-187
Pensioenlasten	1.505	1.396	109
Overige personeelskosten	2.580	2.850	-270
Personeelskosten	18.000	18.715	-715
Eigen acquisitiekosten	651	583	68
Doorbelastingen Univé formule	842	919	-77
Acquisitiekosten	1.493	1.502	-9
Immateriële vaste activa	124	124	0
Materiële vaste activa	354	522	-168
Afschrijvingen	478	646	-168
Huisvesting	1.908	2.100	-192
ICT	2.388	2.225	163
Kantoorkosten	687	975	-288
Algemene kosten	2.107	1.426	681
Overige beheerskosten	7.090	6.726	364
Bedrijfskosten	27.061	27.589	-528

Totale bedrijfskosten

De totale bedrijfskosten zijn ten opzichte van voorgaand jaar met 1,9% afgenomen. Ook in vorige boekjaren zijn er aanzienlijke kostenbesparingen gerealiseerd.

Personeelskosten

De personeelskosten zijn lager dan vorig jaar mede als gevolg van krimp van de personeelsbezetting.

Immateriële vaste activa

De afschrijvingen uit immateriële vaste activa (goodwill) bedragen elk jaar € 124.000. De balanspost immateriële activa bedraagt nog slechts € 0,3 miljoen en zal de komende 3 jaar volledig afgeschreven worden.

Algemene kosten

De algemene kosten zijn met € 0,7 miljoen negatief beïnvloed door een vorming van een voorziening hersteladvies en reorganisatievoorziening.

De bedrijfskosten zijn ten laste van de volgende activiteiten gebracht:

In €1.000	2015	2014	+ / -/-
Bemiddelen	21.856	21.848	-8
Verzekeren	4.460	4.448	-12
Coöperatie	745	1.293	548
Bedrijfskosten	27.061	27.589	528

De hogere kostendoorbelasting aan de Coöperatie in 2014 is een direct gevolg van de hogere advies- en fusiekosten ad € 1,1 miljoen waarvan bijna € 0,5 miljoen is doorbelast aan de Coöperatie.

Verwachtingen resultaten 2016

Voor het boekjaar 2016 wordt bij een normaal schadeverloop (meerjarig gemiddelde schade-premie verhouding van 40%) een (geconsolideerd) resultaat vóór belastingen verwacht van circa € 2,3 miljoen vóór belasting.

De opbrengst uit bemiddelen staat als gevolg van hevige concurrentie (incl. inzet prijsvergelijkers), moeilijke economische omstandigheden van consumenten en bedrijven en de transparantie over adviesvergoedingen, verder onder druk. We verwachten een lichte krimp (1,0%) van de omzet uit bemiddelen. Daarnaast is het Volmachtbedrijf afgestoten per 31 december 2015, de omzet en kosten (beiden € 0,4 miljoen) zullen vanaf 2016 verdwijnen.

In 2016 zal het IT-systeem QIS ook voor alle zakelijke producten geïmplementeerd worden. De conversie van de particuliere producten naar QIS heeft reeds in 2015 plaatsgevonden. De conversie van de portefeuille (exclusief derdenproducten) heeft een forse impact op alle processen en klantcontacten. Door de benodigde inzet en aandacht voor de gevolgen van de invoering van het systeem QIS wordt in 2016 geen reductie van de personeelsbezetting verwacht. De gevolgen van het IT-systeem QIS voor de personeelsbezetting zal met name zijn beslag krijgen vanaf boekjaar 2017.

De komende jaren zullen we, binnen de kaders van de Univé Formule, middelen blijven inzetten op het gebied van gerichte (relatie)marketing, het optimaliseren/integreren van klant- en backofficeprocessen en daarbij noodzakelijke innovaties op het gebied van informatietechnologie. We streven naar een hogere graad van selfservice door relaties in de digitale kanalen door het gebruik van eenvoudige dialogen over eenvoudige(re) producten. In het voortbrengingsproces zal een hogere graad van straight-through-processing (afwikkeling voortbrengingsprocessen zonder verdere tussenkomst medewerkers) moeten worden gerealiseerd. De klantbeleving en –tevredenheid wordt als belangrijke lange termijn succesfactoren gezien. Uitgaande van gelijkblijvende volumes van relaties en polissen, maar een verder dalende distributiemarge (provisies en fee), zullen ook de kosten (incl. personeelsbestand) verder dalen.

Financiële positie

Voorstel winstverdeling

Het resultaat over het boekjaar 2015, *ná belastingen*, bedraagt € 2.848.000 positief (2014: € 852.000 positief). Het bestuur stelt voor het positieve resultaat ten gunste te brengen van de algemene reserve.

Solvabiliteit

Coöperatie Univé Stad en Land U.A.

De solvabiliteit (garantievermogen/verdiende premie) ultimo 2015 is met 216% op een aanvaardbaar niveau dat noodzakelijk wordt geacht om de benodigde investeringen te kunnen doen om toegang tot de relatie te kunnen blijven houden en toegevoegde waarde te kunnen blijven leveren. De komende jaren dient dit percentage gehandhaafd te worden op minimaal 200%.

Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V.

Ook de solvabiliteit (Solvency I) van Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. (€ 28,7 miljoen) voldoet in ruime mate aan de wettelijke verplichting (€ 4,2 miljoen (Solvency I)).

Tot slot

Wij danken iedereen die heeft bijgedragen aan de totstandkoming van het bereikte resultaat en kijkend naar onze enthousiaste medewerkers en de gezonde financiële basis zien wij de toekomst met veel vertrouwen tegemoet.

Hoogachtend,

Coöperatie Univé Stad en Land U.A.

19 mei 2016

Het directieteam,

Ronald Booijsink

Akke Vrijmoeth

Chris Waterlander

Verslag Raad van Commissarissen

Governance

De Raad van Commissarissen heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van de directie en op de algemene gang van zaken in de Coöperatie Univé Stad en Land U.A.. Zij staat de directie met raad terzijde. De Raad van Commissarissen maakt een evenwichtige afweging van de belangen van de bij de Coöperatie Univé Stad en Land U.A. betrokkenen, zoals haar leden, relaties, verzekerden en de medewerkers.

Voor het uitoefenen van haar functie kwam de Raad in 2015 zes keer bij elkaar en nam zij vier keer deel aan (strategische) themasessies van het Directieteam en de Raad.

De taken van de Raad van Commissarissen betreffen uitdrukkelijk ook de onderwerpen risicobeheer, deskundigheid en beloning. Hiertoe is minimaal een lid van de Raad van Commissarissen van Coöperatie Univé Stad en Land U.A., evenals minimaal een lid van de Raad van Commissarissen van Unive Stad en Land Brandverzekeraar N.V. vertegenwoordigd in de subcommissies Risk- en Audit en Human Resources. De voorzitter van de Raad van Commissarissen woont periodiek een vergadering van de Ondernemingsraad bij.

Samenstelling Directieteam

De Raad van Commissarissen heeft geconstateerd dat eind 2015 een verschil van inzicht is ontstaan over de bestuurlijke inrichting van de organisatie tussen de heer Nauta (voorzitter Directieteam) enerzijds en de overige leden van het Directieteam en de Raden van Commissarissen anderzijds. In overleg met de heer Nauta is overeengekomen de dienstverband per 22 januari 2016 te beëindigen. De werving van een nieuwe directievoorzitter is inmiddels gestart.

Strategische agenda

De impact van snel veranderende marktomstandigheden op Univé (Stad en Land) is onverminderd groot. Consumenten bewegen zich ook ten aanzien van financiële vraagstukken steeds makkelijker door het mobile- en onlinelandschap. Dit vraagt om een verdere aanscherping en adequate uitvoering van de omnichannel strategie van Univé. Daarnaast dient het ingezette proces tot verdere rationalisatie van processen en het daarmee verlagen van de kosten met kracht worden doorgezet. Nieuwe innovaties op het gebied van diensten, producten en klantprocessen moeten het Univé merk vanuit het perspectief van de relatie weer verrijken. Hierbij houden wij vast aan de coöperatieve waarden *samen* en *dichtbij* en helpen wij, anticiperend op de veranderende behoeften, onze leden bij het organiseren van zekerheden ten aanzien van mogelijke (financiële) risico's.

Vanuit deze strategische kaders zal de Raad van Commissarissen haar toezichhoudende rol blijven uitvoeren. Het belang van een efficiënte toekomstgerichte Univé Formule is groot.

Vanuit dit perspectief zal de Raad de strategisch en organisatorische ontwikkelingen binnen de Univé Formule actief blijven volgen.

De Raad van Commissarissen participeert actief in themasessies waarin, samen met de Raad van Commissarissen van de brandverzekeraar en het directieteam, bovenstaande strategische thema's worden getoetst aan de inhoud en voortgang van de veranderagenda van Univé Stad en Land.

Risicomanagement

De Raad van Commissarissen ziet er (via de Risk- en Auditcommissie) op toe dat de directie zorg draagt voor beleid dat is gericht op beheersing van gesignaleerde risico's. De directie draagt er zorg voor dat dit beleid zijn weerslag vindt in procedures en maatregelen, dat relevante bedrijfsonderdelen en personen in kennis worden gesteld van dit beleid en dat het beleid en de procedures en maatregelen systematisch en onafhankelijk worden getoetst. Beheerste en integere bedrijfsvoering is hier het uitgangspunt.

De Raad van Commissarissen heeft in haar vergaderingen met de directie gesproken over de opzet en werking van het (3-lines-defence) risicomanagementsysteem, de risicohouding en het risicoprofiel.

Daarnaast bespreekt de Risk- en Auditcommissie ieder kwartaal de bevindingen van de Riskfunctie, de Compliance functie, de Actuariële functie en de Internal Audit functie.

Verslaggeving en wettelijke controle jaarrekening

De Raad van Commissarissen heeft (via de Risk- en Auditcommissie) toezicht gehouden op het financiële verslaggevingsproces, de wettelijke controle van de jaarrekening, inclusief de onafhankelijkheid van de accountant, en de opzet en werking van het risicobeheersingssysteem van de vennootschap.

De Raad van Commissarissen heeft de door de directie opgemaakte jaarrekening 2015 en het door PWC opgestelde accountantsverslag besproken met de directie en de accountant. Hierbij is uitvoerig stilgestaan bij de noodzaak tot versnelling in de uitvoering van de strategische veranderagenda binnen de Univé Formule en de impact daarvan op Univé Stad en Land alsmede de opzet, bestaan en werking van de beheersingsmaatregelen met betrekking tot een in 2015 in gebruik genomen verzekeraarsapplicatie. De hieruit volgende uitgangspunten worden bewaakt.

De jaarrekening is door PWC gecontroleerd en van een goedkeurende controleverklaring voorzien (opgenomen onder Overige gegevens).

Resultaat

Mede door de gunstige resultaten van de brandverzekeraar bedraagt het geconsolideerde resultaat na belastingen over 2015 € 2.848.000 (2014: € 852.000). De dalende opbrengst per polis als bemiddelaar zet zich door meerdere oorzaken stevig door. Hoewel de bedrijfskosten in 2015 opnieuw zijn afgenomen is voor het eerst sprake van een verlieslatend bemiddelingsbedrijf.

Wij hebben het vertrouwen dat het daadkrachtig uitvoeren van de strategische agenda binnen twee tot drie jaar zal leiden tot een positieve bijdrage van de bemiddelingsactiviteiten aan het geconsolideerde resultaat.

Preadvies Raad van Commissarissen

Preadvies aan de Ledenraad

De Raad van Commissarissen adviseert op basis van de (bovenstaande) door haar verrichte toezichtstaken de Leden om:

- de jaarrekening 2015 vast te stellen;
- de winstverdeling vast te stellen conform het voorstel;
- de Raad van Commissarissen decharge te verlenen voor het gehouden toezicht;
- de directie decharge te verlenen voor het gevoerde beleid.

Tot slot

Vanaf deze plaats is veel dank verschuldigd aan de medewerkers, management en het directieteam van Univé Stad en Land.

Wij zien de toekomst met vertrouwen tegemoet.

De Raad van Commissarissen,
19 mei 2016

J. de Vries-in 't Veld (v), voorzitter

M. Kuipers (m)

H.J. Oude Alink (m)

Geconsolideerde jaarrekening

Geconsolideerde balans per 31 december 2015
(voor winstbestemming)

ACTIVA	31-12-2015		31-12-2014	
	€	€	€	€
Immateriële activa				
Portefeuillerechten (1)		282.000		406.000
Beleggingen				
<i>Terreinen en gebouwen</i>				
Voor eigen gebruik (2)	9.137.000		9.826.780	
Overige	7.478.000		8.103.220	
		16.615.000		17.930.000
<i>Deelnemingen</i>				
Univé Pensioen B.V.		2		2
<i>Overige financiële beleggingen</i>				
Aandelen (3)	3.563.955		2.631.865	
Obligaties	7.022.391		17.696.177	
Hypothecaire leningen	1.567.227		1.851.913	
Deposito's	41.765.793		36.800.802	
Overige financiële beleggingen	171.489		230.040	
		54.090.855		59.210.797
		70.987.857		77.546.799
Vorderingen				
Vorderingen uit directe verzekering (4)	455.636		586.853	
Overige vorderingen (5)	376.333		106.727	
		831.969		693.580
Overige activa				
Materiële vaste activa (6)	1.457.954		1.263.162	
Liquide middelen (7)	12.461.505		2.787.242	
		13.919.459		4.050.404
Overlopende activa				
Lopende rente	365.551		529.258	
Overige overlopende activa	31.058		117.748	
		396.609		647.006
Totaal activa		<u>86.135.894</u>		<u>82.937.789</u>

PASSIVA	31-12-2015		31-12-2014	
	€	€	€	€
Eigen vermogen				
Overige reserve	45.746.992		44.895.017	
Onverdeeld resultaat	2.848.130		851.975	
		48.595.122		45.746.992
Achtergestelde schulden				
Ledenrekening		9.210.940		10.332.722
Technische voorzieningen				
Niet-verdiende premies	5.098.487		5.366.186	
Te betalen schaden				
- Bruto	3.794.971		3.173.727	
- Af: Herverzekeringsdeel	(1.124.996)		(1.579.749)	
Schadebehandelingskosten	101.000		73.000	
		7.869.462		7.033.164
Voorzieningen				
Latente belastingen	325.814		189.692	
Overige voorzieningen	1.029.000		340.000	
		1.354.814		529.692
Kortlopende schulden				
Schulden uit directe verzekering	601.732		793.877	
Schulden uit herverzekering	281.000		353.319	
Belastingen en premie sociale verzekeringen	1.817.359		2.462.919	
Univé Verzekeringen, in rekening-courant	1.814.088		6.071.883	
Overige schulden	884.585		926.690	
		5.398.764		10.608.688
Overlopende passiva				
Vooruitontvangen premies	11.329.897		5.885.700	
Onverdiende provisie bemiddeling	2.033.850		2.342.772	
Overige overlopende passiva	343.045		458.059	
		13.706.792		8.686.531
Totaal passiva		<u>86.135.894</u>		<u>82.937.789</u>

Geconsolideerde winst- en verliesrekening over 2015

		2015		2014	
		€	€	€	€
Technische rekening schadeverzekering					
Verdiende premies eigen rekening	(15)				
Bruto opbrengst premies		26.766.279		26.847.374	
Uitgaande herverzekeringspremie		(3.631.905)		(4.207.788)	
			23.134.374		22.639.586
Opbrengst uit beleggingen	(16)		368.684		444.111
Schaden eigen rekening	(17)				
Betaalde schaden		8.995.237		13.270.708	
Wijziging voorziening te betalen schaden bruto		621.245		(4.046.135)	
Geleden schaden		9.616.482		9.224.573	
Aandeel herverzekeraar betaalde schaden		(1.006.037)		(3.459.555)	
Wijziging voorziening aandeel herverzekeraar		454.753		2.247.639	
Aandeel herverzekeraar		(551.284)		(1.211.916)	
Mutatie voorziening schadebehandelingskosten		28.000		(43.000)	
Schadelast eigen rekening			(9.093.198)		(7.969.657)
Toegerekende kosten aan techn. rekening	(18)		(10.018.145)		(10.611.682)
Overige technische lasten			(90.211)		(190.397)
Resultaat technische rekening schadeverzekering			<u>4.301.504</u>		<u>4.311.961</u>

Niet-technische rekening		2015		2014	
		€	€	€	€
Resultaat technische rekening schadeverzekering			4.301.504		4.311.961
Provisie bemiddeling	(19)		15.664.163		16.854.536
Opbrengsten uit beleggingen	(20)				
Terreinen en gebouwen		1.027.040		1.193.531	
Opbrengsten uit overige beleggingen		851.814		1.049.783	
Gerealiseerd resultaat beleggingen		(213.129)		(5.670)	
Waardeveranderingen van beleggingen		(765.702)		(5.096.872)	
Bruto-opbrengst beleggingen		900.023		(2.859.228)	
Beleggingslasten		(68.861)		(76.183)	
Netto-opbrengst beleggingen		831.162		(2.935.411)	
Af: Toegerekend aan technische rekening		(368.684)		(444.111)	
			462.478		(3.379.522)
Bedrijfskosten	(21)				
Acquisitiekosten		1.492.580		1.502.278	
Personeelskosten		17.999.942		18.714.793	
Afschrijvingen portefeuillerechten		124.000		124.000	
Afschrijvingen materiële vaste activa		354.393		521.974	
Overige beheerskosten		7.089.997		6.726.111	
		27.060.912		27.589.156	
Af: Toegerekend aan technische rekening		(10.018.145)		(10.611.682)	
			(17.042.767)		(16.977.474)
Overige baten			34.200		92.149
Overige lasten	(22)				
Overige rentelasten		(10.786)		98.079	
Overige andere lasten		1.302		140.349	
			9.484		(238.428)
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belastingen			3.429.062		663.222
Vennootschapsbelasting	(23)		(580.932)		188.753
Resultaat na belastingen			2.848.130		851.975

Geconsolideerd kasstroomoverzicht per 31 december 2015

	2015		2014	
	€	€	€	€
Resultaat na belastingen		2.848.130		851.975
Ongereal. waarde mutaties onr. goed (2)	732.000		6.171.000	
Waarde mutaties ov. financ. beleggingen (3)	234.017		(1.072.459)	
Afschrijvingen portefeuillerechten (1)	124.000		124.000	
Afschrijvingen materiële vaste activa (6)	354.393		521.974	
Mutatie technische voorzieningen (10)	836.298		(2.091.792)	
Mutatie overige voorzieningen (11)	825.122		(745.364)	
Mutatie vorderingen / overlopende activa	112.009		223.734	
Mutatie schulden / overlopende passiva	(189.663)		(5.005.589)	
		3.028.176		(1.874.496)
Kasstroom uit operationele activiteiten		5.876.306		(1.022.521)
(Des)investeringen onroerend goed (2)	583.000		5.100.000	
Aankopen/verstrekkingen ov. fin. belegg. (3)	(10.609.773)		(8.500.784)	
Verkopen/aflossingen ov. fin. beleggingen (3)	15.495.697		7.341.168	
Investeringen in (im)materiële vaste activa (6)	(549.185)		(135.219)	
Desinvesteringen materiële vaste activa (6)	-		60.769	
Kasstroom uit investerings- en beleggingsactiviteiten		4.919.739		3.865.934
Toevoeging interest aan ledenkapitaal (9)	-		83.081	
Eénmalige uitk. leden Univé De Onderlinge (27)	-		(800.148)	
Uitkeringen/onttrekkingen ledenkapitaal	(1.121.782)		(303.465)	
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		(1.121.782)		(1.020.532)
Netto kasstroom		9.674.263		1.822.881
Liquide middelen per 1 januari (7)		2.787.242		964.361
Liquide middelen per 31 december (7)		<u>12.461.505</u>		<u>2.787.242</u>

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Algemene gegevens

Naam:	Coöperatie Univé Stad en Land U.A.
Statutaire vestigingsplaats:	Apeldoorn
Adres:	Christiaan Geurtsweg 8 , 7335 JV Apeldoorn
KvK-nummer:	08001597
DNB register:	W1954
AFM-register:	12015372

Activiteiten

De vennootschap en haar deelnemingen hebben tot doel het tot stand brengen van bemiddelingsovereenkomsten, het geven van financieel advies alsmede het tot stand brengen van verzekeringsovereenkomsten voor wat betreft woonverzekeringen.

Continuïteit

De jaarrekening is opgesteld op basis van de continuïteitsveronderstelling. De organisatie genereert jaarlijks ruime positieve kasstromen die voldoende zijn voor handhaving van de benodigde solvabiliteit. De verwachting is dat de komende jaren blijvend sprake is van een positieve kasstroom, dermate dat de solvabiliteit minimaal op peil blijft. Dit geldt zowel voor de Coöperatie Univé Stad en Land U.A. als Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. De in de onderhavige jaarrekening gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn dan ook gebaseerd op de veronderstelling van continuïteit van de organisatie.

Verbonden partijen

De verbonden partijen van Univé Stad en Land betreffen de bedrijven binnen de Univé Stad en Land Groep. Zie hiervoor het overzicht groepsstructuur per 1-1-2016. Daarnaast is de Coöperatie Univé U.A. een verbonden partij.

Waarderings- en winstbepalingsgrondslagen

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld op basis van BW 2 Titel 9. Voor zover niet anders is vermeld, worden de activa en passiva gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs of tegen het bedrag dat noodzakelijk is om de verplichting af te wikkelen.

Activa worden in de jaarrekening verwerkt indien het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen aan Coöperatie Univé Stad en Land U.A. zullen toevloeien en de waarde van de activa op betrouwbare wijze vastgesteld kan worden. Passiva worden in de jaarrekening verwerkt indien het waarschijnlijk is dat de afwikkeling van een bestaande verplichting gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag waartegen de afwikkeling zal plaatsvinden op betrouwbare wijze vastgesteld kan worden.

Financiële instrumenten die op grond van de economische realiteit worden aangemerkt als een financiële verplichting, worden gepresenteerd onder schulden. Rente, dividenden, baten en lasten met betrekking tot deze financiële instrumenten worden in de winst- en verliesrekening verantwoord als kosten of opbrengsten. Financiële instrumenten worden niet langer in de balans opgenomen als een transactie ertoe heeft geleid dat alle rechten op economische voordelen of alle risico's met betrekking tot de positie aan een derde zijn overgedragen.

Baten worden in de winst- en verliesrekening verwerkt wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, verband houdend met een vermeerdering van activa of vermindering van passiva, heeft plaatsgevonden waarvan de omvang op betrouwbare wijze kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, verband houdend met een vermindering van activa of vermeerdering van passiva, heeft plaatsgevonden waarvan de omvang op betrouwbare wijze vastgesteld kan worden.

De opbrengsten en kosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Vaste activa met een lange levensduur dienen te worden beoordeeld op bijzondere waardeverminderingen wanneer wijzigingen of omstandigheden zich voordoen die doen vermoeden dat de boekwaarde van een actief niet terugverdiend zal worden. De terugverdienmogelijkheid van activa die in gebruik zijn, wordt bepaald door de boekwaarde van een actief te vergelijken met de geschatte contante waarde van de toekomstige netto kasstromen die het actief naar verwachting zal genereren.

Wanneer de boekwaarde van een actief hoger is dan de geschatte contante waarde van de toekomstige kasstromen, worden bijzondere waardeverminderingen verantwoord voor het verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde.

Er hebben zich, ten opzichte van vorig boekjaar, geen wijzigingen in waarderingsgrondslagen voorgedaan. Er hebben wijzigingen plaatsgevonden in de vergelijkende cijfers.

De jaarrekening is opgesteld met de Euro als functionele valuta. De jaarrekening is opgesteld in hele euro's tenzij anders aangegeven. De jaarrekening is opgemaakt per 19 mei 2016.

Grondslagen consolidatie

Coöperatie Univé Stad en Land U.A. en haar dochterondernemingen worden op basis van de integrale consolidatiemethode geconsolideerd.

De geconsolideerde jaarrekening omvat de financiële gegevens van de onderneming en haar groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarop overheersende zeggenschap kan worden uitgeoefend dan wel waarover de centrale leiding bestaat.

Groepsmaatschappijen zijn deelnemingen waarin de onderneming een meerderheidsbelang heeft, of waarin op een andere wijze een beleidsbepalende invloed kan worden uitgeoefend. Bij de bepaling of beleidsbepalende invloed kan worden uitgeoefend, worden financiële instrumenten die potentiële stemrechten bevatten en direct kunnen worden uitgeoefend, betrokken. Participaties die worden aangehouden om ze te vervreemden worden niet geconsolideerd.

Nieuw verworven deelnemingen worden in de consolidatie betrokken vanaf het tijdstip waarop beleidsbepalende invloed kan worden uitgeoefend. Afgestoten deelnemingen worden in de consolidatie betrokken tot het tijdstip van beëindiging van deze invloed.

In de geconsolideerde jaarrekening zijn de onderlinge schulden, vorderingen en transacties geëlimineerd, evenals de binnen de Groep gemaakte winsten.

In de consolidatie zijn, in overeenstemming met de waarderings- en winstbepalingsgrondslagen, de volgende 100% groepsmaatschappijen opgenomen;

- Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V., Apeldoorn
- Univé Stad en Land B.V., Apeldoorn
- Univé Stad en Land Organisatie B.V., Apeldoorn
- Stad en Land Volmachten B.V., Apeldoorn
- Stad en Land Participaties B.V., Apeldoorn

De Stichting Voor Elkaar is niet in de consolidatie opgenomen. De doelstelling van de stichting is om een bijdrage te verrichten in maatschappelijke doeleinden. Omdat de doelstelling en activiteiten van deze stichting dermate afwijken van de kernactiviteiten van Univé Stad en Land is deze stichting niet meegenomen in de consolidatie.

Gebruik van schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Grondslagen voor de balans

Immateriële vaste activa

Portefeuillerechten worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs en bijkomende kosten van de portefeuille. De geactiveerde portefeuillerechten worden lineair afgeschreven in 5 jaar, of indien lager, tot de contante waarde van de verwachte toekomstige kasstromen. Op elke verslagdatum wordt beoordeeld of een indicatie aanwezig is die wijst op mogelijke bijzondere waardeverminderingen.

Beleggingen

Terreinen en gebouwen

Terreinen en gebouwen worden bij eerste opname tegen reële waarde gewaardeerd, inclusief de transactiekosten. Dit vastgoed wordt behandeld als lange termijnbelegging en gewaardeerd tegen reële waarde, zijnde de waarde van het onroerend goed in verhuurde staat. De bepaling van de reële waarde van het vastgoed is afhankelijk van locatie, kwaliteit, ouderdom en courantheid van het betreffende onroerend goed. De reële waarde wordt jaarlijks getoetst door middel van een interne inschatting van de onderhandse verkoopwaarde in verhuurde staat, de kwaliteit van langlopende huurverplichtingen en het berekende bruto-aanvangsrendement.

Bij het aflopen van huurcontracten en een voorgenomen verkoop wordt tijdig een onafhankelijke taxatie uitgevoerd door externe taxateurs met voldoende vakbekwaamheid en ervaring in de specifieke locaties en categorieën van vastgoed. Deze taxaties zijn taxaties met voldoende vakbekwaamheid en ervaring in de specifieke locaties en categorieën van vastgoed. Deze taxaties zijn gebaseerd op recente markttransacties. Ook bij veranderingen in de verhuurde staat van het onroerend goed of in geval van leegstand en wijzigingen in locatie en vestigingsbeleid, wordt een onafhankelijke taxatie uitgevoerd.

Veranderingen in de reële waarde van de vastgoedbeleggingen worden in de winst- en verliesrekening opgenomen onder waardeveranderingen van beleggingen.

Overige financiële beleggingen

De aandelen, obligaties en participaties in beleggingspools worden gewaardeerd tegen actuele waarde zijnde de (onderliggende) beurskoers ultimo boekjaar. De gerealiseerde en ongerealiseerde koersresultaten worden direct in de resultatenrekening verwerkt. Voor ongerealiseerde koersresultaten van niet-frequent genoteerde beleggingen wordt een herwaarderingsreserve gevormd, onder aftrek van een voorziening voor latente belasting.

Aan- en verkoopkosten van beleggingen worden als onderdeel van de aan- en verkoopprijs verantwoord.

De beleggingen in hypothecaire leningen, deposito's en andere financiële beleggingen worden tegen de geamortiseerde kostprijs gewaardeerd.

Vorderingen

Vorderingen worden gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs, waar nodig onder aftrek van een voorziening voor mogelijke oninbaarheid.

Overige activa

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de historische aanschafwaarde minus lineaire afschrijvingen. De lineaire afschrijvingen zijn gebaseerd op de verwachte levensduur en worden uitgedrukt in een percentage van de aanschaffingskosten.

Eigen vermogen

Herwaarderingsreserve

De herwaarderingsreserve heeft betrekking op:

- het positieve verschil tussen de actuele waarde en de boekwaarde van de terreinen en gebouwen op het moment dat de eerste herwaardering heeft plaatsgevonden;

De herwaarderingsreserve wordt gevormd onder aftrek van een latente belastingverplichting.

Achtergestelde schulden

Ledenrekening

De ledenrekening is gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

Technische voorzieningen

Algemeen

Gezien de relatief korte tijdsduur van afwikkeling zijn de technische voorzieningen tegen kostprijs opgenomen.

Niet-verdiende premies

De voorziening voor niet-verdiende premies geeft het deel van de geboekte premies weer dat betrekking heeft op de niet-verstreken risicoterminen. Deze voorziening voor niet-verdiende premies wordt apart voor ieder verzekeringscontract bepaald op basis van een dagelijkse pro-ratamethode. De mutatie in deze voorziening wordt in de winst- en verliesrekening opgenomen teneinde de opbrengsten te verwerken gedurende de risicoperiode.

Te betalen schaden

Betreft de nog niet afgewikkelde schaden van het boekjaar en de voorafgaande boekjaren op basis van vaststelling per schade. Een eventueel aandeel van de herverzekeraar in de overlopende schaden is op de voorziening in mindering gebracht.

Voorziening schadebehandelingskosten

Deze voorziening betreft de afhandelingskosten van de nog niet afgewikkelde schaden. De voorziening wordt vastgesteld op basis van het aantal lopende schadedossiers per balansdatum en de verwachte afhandelingstijd.

Voorzieningen

Latente belastingen

Dit betreft een voorziening voor uitgestelde belastingverplichtingen, ontstaan door de verschillen tussen de bedrijfseconomische en fiscale waardering van activa en passiva. Deze verplichtingen zijn tegen een tarief van 25% gewaardeerd.

Overige voorzieningen

De overige voorzieningen worden opgenomen tegen nominale waarde van de voor de afwikkeling van de voorziening naar verwachting noodzakelijke uitgaven.

Voorziening jubilea

De voorziening voor jubileumkosten wordt gevormd voor in de toekomst uit te keren jubileumuitkeringen. Bij de bepaling van deze voorziening is rekening gehouden met blijf- en sterftekansen, toekomstige salarisstijgingen en met een rekenrente van 3% en een gemiddelde blijfkans van 56%.

Voorziening hersteladvies

De voorziening hersteladvies is gewaardeerd op basis van de beste inschatting van verwachte uitgaven voor de komende 3 jaar om aan de zorgplicht te voldoen.

Voorziening reorganisatie

Voor uitgaven in het kader van een reorganisatie wordt een voorziening gevormd. Het betreffen kosten die rechtstreeks ontstaan als het gevolg van reorganisatie. Indien afvloeiing van personeel aan de orde is, zijn de kosten hiervan meegenomen voorzover er een gerechtvaardigde verwachting is gewekt bij hen voor wie de reorganisatie betrekking heeft.

Grondslagen voor de winst- en verliesrekening

Algemeen

In de winst- en verliesrekening worden de baten en lasten verantwoord die gedurende het boekjaar voortvloeien uit bedrijfsactiviteiten ongeacht of deze tot uitgaven en ontvangsten in het boekjaar hebben geleid.

De toerekening van kosten en opbrengsten aan de technische rekening betreffen de kosten en opbrengsten die betrekking hebben op de uitvoering van het verzekeringsbedrijf. De beleggingsopbrengsten die behaald worden in het verzekeringsbedrijf alsmede de doorbelasting van de provisies van het intermediaire bedrijf worden toegerekend als technische rekeningen. De doorbelasting van de Organisatie B.V. aan de verzekeraar wordt in mindering gebracht op de niet-technische kosten. Kosten en opbrengsten die geen betrekking hebben op de uitvoering van het schadebedrijf worden in de niet-technische rekening verantwoord.

Netto verdiende premies

De geboekte premies voor schadeverzekeringscontracten hebben betrekking op de, gedurende het jaar, afgesloten polissen en zijn inclusief kortingen/toeslagen en exclusief assurantiebelastingen of -heffingen. Niet-verdiende premies betreffen dat deel van de in een jaar geboekte premies die betrekking hebben op risicoperioden na balansdatum. Niet-verdiende premies worden pro rata berekend, hoofdzakelijk op dag-, maand- of kwartaalbasis. De netto verdiende premies bestaan uit geboekte premies eigen rekening (bruto geboekte premies onder aftrek van premie herverzekeringen) en kortingen/toeslagen en de mutatie in de voorziening niet-verdiende premies.

Schaden eigen rekening

Claims uit hoofde van schadecontracten betreffen alle schadegevallen die zich gedurende het jaar voordoen, ongeacht of deze zijn gemeld, alsmede hiermee verband houdende schadebehandelingskosten, verminderd met de eventuele residuwaarde en andere verhaalde bedragen, en eventuele aanpassingen van uitstaande claims uit voorgaande jaren.

Schadebehandelingskosten omvatten gemaakte interne en externe kosten in verband met de onderhandeling over en afwikkeling van schadeclaims. Onder de interne kosten vallen alle directe kosten van de schadeafdeling en het deel van de algemene beheerskosten dat direct aan dit onderdeel kan worden toegerekend.

De schaden eigen rekening omvatten de in het boekjaar betaalde bedragen verminderd met het aandeel van de herverzekeraars.

Waardeveranderingen beleggingen

Ongerealiseerde en gerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen worden ten gunste/ten laste van het resultaat gebracht.

Pensioenen

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan de pensioenverzekeraar verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen.

Met ingang van 1 januari 2015 hebben alle medewerkers dezelfde pensioenregeling. Dit betreft een uitkeringsovereenkomst op middelloonbasis zoals bedoeld in de pensioenwet waarbij het opbouwpercentage en franchise gelijk is aan de nieuwe fiscale kaders vanaf 2015, zonder (voorwaardelijke) indexatie bij een verzekeraar. De pensioenregeling is als verzekerde regeling ondergebracht bij A.S.R. Levensverzekering N.V. middels een uitvoeringsovereenkomst tot 1 januari 2018. Het betreft een verzekerde regeling waarbij jaarlijks aanspraken ingekocht worden die direct volledig gefinancierd worden, er is dus geen sprake van aanvullende verplichtingen bij tekorten.

Vennootschapsbelasting

Belastingen omvatten de over de verslagperiode verschuldigde en verrekenbare winstbelastingen en latente belastingen. De belastingen worden in de winst- en verliesrekening opgenomen, behoudens voor zover deze betrekking hebben op posten die rechtstreeks in het eigen vermogen worden opgenomen, in welk geval de belasting in het eigen vermogen wordt verwerkt.

De over het boekjaar verschuldigde en verrekenbare belasting is de naar verwachting te betalen belasting over de belastbare winst over het boekjaar, berekend aan de hand van belastingtarieven die zijn vastgesteld op verslagdatum, dan wel waartoe materieel al op verslagdatum is besloten, en eventuele correcties op de over voorgaande jaren verschuldigde belasting.

Voor latente belastingen wordt een voorziening getroffen, voor tijdelijke verschillen tussen de boekwaarde van activa en verplichtingen, ten behoeve van de financiële verslaggeving en de fiscale boekwaarde van die posten. Er wordt uitsluitend een latente belastingvordering opgenomen voor zover het waarschijnlijk is dat er in de toekomst belastbare winsten beschikbaar zullen zijn, die voor de realisatie van het tijdelijke verschil kunnen worden aangewend. Latente belastingvorderingen worden per iedere verslagdatum herzien en verlaagd, voor zover het niet langer waarschijnlijk is dat het daarmee samenhangende belastingvoordeel zal worden gerealiseerd.

Grondslag kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld conform de indirecte methode.

Toelichting op de geconsolideerde balans

1. Immateriële activa

	2015	2014
	€	€
Portefeuillerechten		
Stand per 1 januari	406.000	530.000
Afschrijvingen	(124.000)	(124.000)
Stand per 31 december	282.000	406.000

Betreft de bij overname van assurantiëttussenpersonen betaalde vergoedingen voor portefeuillerechten.

BELEGGINGEN

Algemeen

Intern zijn procedures en gedragslijnen ontwikkeld teneinde de omvang van krediet-, valuta- en renterisico's bij elke tegenpartij of markt te beperken. Hierover zijn afspraken gemaakt met de vermogensbeheerders.

2. Terreinen en gebouwen

	2015	2014
	€	€
Stand per 1 januari	17.930.000	29.201.000
Investerings	710.000	-
Desinvesteringen	(1.293.000)	(5.100.000)
Afwaarderingen	(732.000)	(6.171.000)
Stand per 31 december	16.615.000	17.930.000

De terreinen en gebouwen zijn gewaardeerd op basis van de actuele waarde.

De verkrijgingprijs van de terreinen en gebouwen voor eigen gebruik is € 16.748.893

De gebouwen Apeldoorn, Stadskanaal (enkel Beneluxlaan 2 tm 2d), Epe, Borger en Dalfsen zijn ultimo 2015 opnieuw extern getaxeerd.

Alle overige panden (exclusief Ter Apel) zijn ultimo 2014 extern getaxeerd. Ultimo 2015 zijn de relevante uitgangspunten van die taxaties opnieuw intern beoordeeld op wijzigingen in marktomstandigheden of wijziging in gebruik. Deze uitgangspunten worden nog steeds passend bevonden en geven geen aanleiding tot aanpassing van de actuele waarde.

De taxaties zijn verricht volgens de netto-huurwaardekapitalisatiemethode. Hierbij worden door de taxateur op basis van vergelijkbare transacties en specifieke (object/regio) elementen aannames gedaan voor wat betreft de markthuurwaarde en de kapitalisatiefactor.

3. Overige financiële beleggingen

Het verloop van de overige financiële beleggingen kan als volgt worden weergegeven:

	Stand per 01-01-2015	Herrubricering 1-1-2015	Bij Aankopen Verstrekingen	Af Verkopen Aflossingen	Waarde mutaties	Stand per 31-12-2015
	€	€	€	€	€	€
Aandelen	2.631.865	1.420.413	52.769	(699.743)	158.651	3.563.955
Obligaties	17.696.177	(1.420.413)	843.261	(9.691.152)	(405.482)	7.022.391
Hypothecaire leningen	1.851.913	-	-	(297.500)	12.814	1.567.227
Deposito's	36.800.802	-	9.684.716	(4.719.725)	-	41.765.793
Overige financiële beleggingen	230.039	-	29.027	(87.577)	-	171.489
	59.210.796	-	10.609.773	(15.495.697)	(234.017)	54.090.855

Tot en met boekjaar 2014 werden aandelen in een (obligatie)fonds verantwoord onder obligaties. Aan deze beleggingsfondsen liggen geen overdraagbare waardepapieren ten grondslag. Derhalve zijn deze fondsen vanaf boekjaar 2015 onder de aandelen verantwoord.

De vorderingen uit hypothecaire leningen betreffen onder andere verstrekte hypotheekleningen aan (oud-) personeelsleden.

De hypotheekleningen hebben variërend een rentepercentage tussen de 0,4% en 5,40%. De gemiddelde resterende looptijd van de hypotheekleningen bedraagt 15,7 jaar.

De deposito's hebben betrekking op beleggingen in spaargelden en (deels vrij opneembare) deposito's waarvan € 35.553.000 vrij ter beschikking staat van de onderneming. De overige deposito's hebben een looptijd groter dan 1 jaar.

De deposito's zijn ondergebracht bij Nederlandse financiële instellingen met een goede kredietwaardigheid (ING S&P waardering A, ABN AMRO S&P waardering A, Rabobank S&P waardering A+, SNS Bank S&P waardering A-2, Regiobank S&P waardering A-2).

De verkrijgingsprijs bedraagt per 31 december:

	2015	2014
	€	€
Aandelen	3.038.125	2.333.837
Obligaties	7.115.667	16.982.131
Stand per 31 december	10.153.792	19.315.968

Het beheer van de beleggingsportefeuille (aandelen, obligaties en participaties in beleggingspools) is ondergebracht bij een drietal financiële instellingen. Op basis van vastgestelde risicoprofielen (inclusief rendementsverwachting) en geografische spreiding beheren deze financiële instellingen de aan hen beschikbaar gestelde middelen.

VORDERINGEN

Algemeen

De vorderingen hebben een kortlopend karakter (< 1 jaar).

4. Vorderingen uit directe verzekering

Premie eigen tekening en varia
Af: voorziening voor dubieuze debiteuren

	31-12-2015	31-12-2014
	€	€
Premie eigen tekening en varia	461.277	608.992
Af: voorziening voor dubieuze debiteuren	(5.641)	(22.139)
	455.636	586.853

5. Overige vorderingen

Rekening-courant verzekeraars
Pensioenpremie
Overige vorderingen

	31-12-2015	31-12-2014
	€	€
Rekening-courant verzekeraars	129.135	-
Pensioenpremie	-	26.766
Overige vorderingen	247.198	79.962
	376.333	106.727

OVERIGE ACTIVA

6. Materiële vaste activa

Stand per 1 januari

	Verbouwing	Inventaris	Computer- apparatuur	Vervoers- middelen	Totaal
	€	€	€	€	€
Aanschafwaarde	2.623.314	3.699.597	788.568	42.907	7.154.386
Af: cumulatieve afschrijvingen	(1.620.064)	(3.507.746)	(720.507)	(42.907)	(5.891.224)
Boekwaarde	1.003.250	191.851	68.061	-	1.263.162
Investeringen	260.814	270.505	17.866	-	549.185
Afschrijvingen	(206.882)	(103.308)	(44.203)	-	(354.393)
Desinvesteringen	(44.747)	(383.067)	(20.242)	-	(448.056)
Afschrijvingen desinvesteringen	44.747	383.067	20.242	-	448.056
Mutaties boekjaar	53.932	167.197	(26.337)	-	194.792
<i>Stand per 31 december</i>					
Aanschafwaarde	2.839.381	3.587.035	786.192	42.907	7.255.515
Af: cumulatieve afschrijvingen	(1.782.199)	(3.227.987)	(744.468)	(42.907)	(5.797.561)
Boekwaarde	1.057.182	359.048	41.724	-	1.457.954

Het totaal van de materiële vaste activa, t.w. € 1.457.954 valt onder de 'Andere vaste bedrijfsmiddelen'.

De gehanteerde afschrijvingspercentages zijn als volgt:

- Inventarissen 20%
- Verbouwingen (huur)panden 10%
- Computerapparatuur 20%
- Vervoersmiddelen 25%

7. Liquide middelen

	31-12-2015	31-12-2014
	€	€
ING Bank	4.821.156	1.147.443
ABN AMRO	4.106.431	-
Rabobank	3.511.566	687.454
Schretlen	-	944.077
Kas	166	311
Overige	22.186	7.957
	12.461.505	2.787.242

De liquide middelen zijn direct opvraagbaar.

8. EIGEN VERMOGEN

Het verloop van het eigen vermogen wordt toegelicht in de vennootschappelijke jaarrekening.

De solvabiliteit (SolvencyI) van de Brandverzekeraar bedraagt ultimo 2015 683% en wordt toegelicht in de jaarrekening van Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V.

9. ACHTERGESTELDE SCHULDEN

Ledenrekening

	2015	2014
	€	€
Verschuldigd per 1 januari	10.332.722	10.682.106
Af: Uitkeringen in het boekjaar (incl. surplus)	(1.121.782)	(432.465)
Bij: rentebijbeschrijving	-	83.081
Verschuldigd per 31 december	9.210.940	10.332.722

Het tegoed op de ledenrekening is uitsluitend door of namens het lid opeisbaar wanneer daardoor geen afbreuk wordt gedaan aan de op grond van de WFT gestelde eisen aan de solvabiliteitsmarge van de verzekeringsbedrijven, als bedoeld in artikel 40 lid 2 van de statuten, en dan slechts:

- tot een door het Bestuur vast te stellen gedeelte;
- bij het einde van het lidmaatschap en dan eerst nadat al hetgeen het lid aan de Coöperatie en de bedrijven verschuldigd mocht zijn, is gebleken te voldaan.

Aan de wijze van uitbetaling van opeisbaar ledenkapitaal kunnen door het Bestuur voorwaarden worden verbonden.

Conform artikel 40 lid 4 worden in geval van vereffening na ontbinding van de Coöperatie de tegoeden op de ledenrekeningen niet eerder aan de leden uitgekeerd dan nadat de vorderingen van alle overige crediteuren zullen blijken te zijn voldaan.

Over het saldo van de ledenrekening is in 2015 geen rente bijgeschreven (2014: 0,8%). Het rentepercentage wordt jaarlijks door het Bestuur vastgesteld.

Naar verwachting zal de ledenrekening in de komende 2 jaren uitbetaald worden aan de leden.

10. TECHNISCHE VOORZIENINGEN

	Niet - Verdiende premies	Te betalen schaden	Af: Herverzeke- ringsdeel	Schade- behandelings- kosten	Totaal technische voorziening
	€	€	€	€	€
<i>Mutatieoverzicht 2015</i>					
Stand per 1 januari	5.366.186	3.173.727	(1.579.749)	73.000	7.033.164
Betaalde schaden oudere jaren	-	(2.066.634)	1.000.644	-	(1.065.990)
Vrijval oudere jaren	-	(27.772)	(145.891)	-	(173.663)
Dotatie in boekjaar	-	2.715.650	(400.000)	-	2.315.650
Overige mutaties	(267.699)	-	-	28.000	(239.699)
Stand per 31 december	5.098.487	3.794.971	(1.124.996)	101.000	7.869.462

Mutatieoverzicht 2014

	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari	5.616.482	7.219.862	(3.827.388)	116.000	9.124.956
Betaalde schaden oudere jaren	-	(6.361.184)	3.350.778	-	(3.010.406)
Vrijval oudere jaren	-	(239.262)	213.019	-	(26.243)
Dotatie in boekjaar	-	2.554.311	(1.316.158)	-	1.238.153
Overige mutaties	(250.296)	-	-	(43.000)	(293.296)
Stand per 31 december	5.366.186	3.173.727	(1.579.749)	73.000	7.033.164

Univé Stad en Land heeft een toereikendheidstoets uitgevoerd van haar technische voorzieningen conform de huidige wetgeving van SolvencyII. Hieruit blijkt dat de totale technische voorzieningen, conform de jaarrekening, voldoende toereikend is.

Op basis van de kwalitatieve benadering is een toereikendheidstoets uitgevoerd. Hieruit blijkt eveneens dat de in het verleden vastgestelde voorzieningen voldoende toereikend waren.

Van de voorziening 'Te betalen schaden' heeft ultimo boekjaar € 1.830.000 betrekking op een looptijd tussen de 1 en 5 jaar. Het overige deel van de voorziening 'Te betalen schaden' heeft betrekking op een looptijd kleiner dan 1 jaar.

De voorziening schadebehandelingskosten heeft betrekking op de nog te verwachten interne schadebehandelingskosten op ultimo boekjaar openstaande schaden.

11. VOORZIENINGEN

	2015	2014
	€	€
Latente belastingen		
Stand op 1 januari	189.692	932.056
Mutatie boekjaar	136.122	(742.364)
Stand per 31 december	<u>325.814</u>	<u>189.692</u>
<i>Specificatie latente belastingen PASSIEF</i>		
Fiscaal lagere waardering aandelen en obligaties	198.536	336.011
Fiscale egalisatiereserve	649.314	571.236
	<u>847.850</u>	<u>907.247</u>
<i>Specificatie latente belastingen ACTIEF</i>		
Fiscaal hogere waardering onroerend goed	342.330	437.619
Fiscaal hogere waardering immateriële vaste activa	142.088	222.536
Fiscaal lagere waardering onverdiende provisie	37.618	50.494
Fiscaal lagere waardering vrz maatsch. fonds	-	6.906
	<u>522.036</u>	<u>717.555</u>
Stand per 31 december	<u>325.814</u>	<u>189.692</u>

De looptijden van de onderdelen van de latente belastingen zijn verschillend en worden door diverse factoren beïnvloed.

	2015	2014
	€	€
Overige voorzieningen		
Jubileumvoorziening		
Stand op 1 januari	340.000	343.000
Uitkering in boekjaar	(34.599)	(54.395)
Mutatie boekjaar	39.599	51.395
Stand per 31 december	<u>345.000</u>	<u>340.000</u>
Voorziening hersteladvies		
Stand op 1 januari	-	-
Mutatie boekjaar	534.000	-
Stand per 31 december	<u>534.000</u>	<u>-</u>
Reorganisatievoorziening		
Stand op 1 januari	-	-
Mutatie boekjaar	150.000	-
Stand per 31 december	<u>150.000</u>	<u>-</u>
	<u>1.029.000</u>	<u>340.000</u>

De voorziening voor jubileumkosten wordt gevormd voor in de toekomst uit te keren jubileumuitkeringen. Bij de bepaling van deze van deze voorziening is rekening gehouden met een rekenrente van 3% en een gemiddelde blijfkans van 56%.

Van de 'Voorziening hersteladvies' heeft €396.000 betrekking op een looptijd kleiner dan 1 jaar.

De 'Reorganisatievoorziening' heeft een looptijd kleiner dan 1 jaar.

KORTLOPENDE SCHULDEN

12. Belastingen en premie sociale verzekeringen

	31-12-2015	31-12-2014
	€	€
Loonheffing	787.988	1.201.385
Vennootschapsbelasting	440.568	926.048
Assurantiebelasting	330.245	65.274
Omzetbelasting	258.558	270.212
	1.817.359	2.462.919

13. Overige schulden

	31-12-2015	31-12-2014
	€	€
Rekening-courant verzekeraars	-	96.606
Crediteuren	219.483	143.224
Personeelskosten	248.164	413.553
Bestuurskosten	-	8.414
Marketingkosten	87.690	75.000
Accountantskosten	48.129	42.350
Diversen	281.119	147.543
	884.585	926.690

14. OVERLOPENDE PASSIVA

	31-12-2015	31-12-2014
	€	€
Vooruitontvangen premie	11.329.897	5.885.700
Onverdiende provisie bemiddeling	2.033.850	2.342.772
Reservering vakantiedagen	212.000	215.000
Reservering vakantiegeld	95.164	135.321
Reservering gratificaties en tantième	-	100.000
Diversen	35.881	7.738
	13.706.792	8.686.531

De vooruitontvangen premies betreffen reeds in 2015 ontvangen betalingen van verzekeringsnemers op reeds in rekening gebrachte bedragen per 1 januari 2016.

De onverdiende provisies betreffen dat deel van de reeds ontvangen provisies op verzekeringen welke op basis van evenredigheid aan het volgende boekjaar dienen te worden toegerekend.

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Meerjarige contractverplichtingen	< 1 jaar	1 - 5 jaar	Totaal
	€	€	€
Huurcontracten winkelpanden	309.000	726.000	1.035.000
Auto leasecontracten	401.000	736.000	1.137.000
Overige bedrijfsmiddelen (o.a. multifunctionals)	90.000	157.000	247.000
Totaal	800.000	1.619.000	2.419.000

Parkeerterrein Apeldoorn

Coöperatie Univé Stad en Land U.A. zal het bouwterrein aan de Christiaan Geurtsweg 8 te Apeldoorn aanwenden voor de aanleg van een parkeerterrein. Coöperatie Univé Stad en Land U.A. is, bij besluit om dit bouwterrein te bebouwen met een kantoorgebouw, contractueel overeengekomen de opdracht tot opstalrealisatie verstrekken aan Nikkels Bouwbedrijf B.V. te Twello. Coöperatie Univé Stad en Land U.A. is, bij besluit om dit bouwterrein te vervreemden, contractueel overeengekomen het recht tot eerste koop verstrekken aan Nikkels Bouwbedrijf B.V. te Twello.

Overige geschillen

Op balansdatum loopt een aantal juridische geschillen waarbij Coöperatie Univé Stad en Land u.a. dan wel één van de aan haar gelieerde vennootschappen is betrokken. Het directieteam verwacht uiteindelijk geen (significante) kosten. Derhalve zijn voor deze lopende juridische geschillen geen verplichtingen opgenomen.

Fiscale eenheid

De onderneming vormt samen met haar dochterondernemingen (met uitzondering van Univé Pensioen B.V.) een fiscale eenheid voor de heffing van vennootschapsbelasting. Elk der vennootschappen is volgens de standaardvoorwaarden aansprakelijk voor te betalen belasting van alle bij de fiscale eenheid betrokken vennootschappen.

Nederlandse Herverzekeringsmaatschappij voor Terrorismeschaden

In verband met onverzekerbaarheid van terrorisme is Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. toegetreden tot de Nederlandse Herverzekeringsmaatschappij voor Terrorismeschaden N.V. (NHT). De NHT biedt herverzekeringsdekking voor terrorismeschaden tot maximaal € 1 miljard per kalenderjaar. De eerste layer hiervan - tot € 300 miljoen - betreft een gepoolde capaciteit, opgebouwd door de aangesloten verzekeraars. Het aandeel van Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. in deze eerste layer bedraagt € 689.000. Dit is tevens het maximumbedrag dat Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. in enig jaar als gevolg van terrorisme draagt ongeacht of de schade haar eigen polishouders of die van andere bij de NHT aan gesloten verzekeraars treft.

Aandeel in geormerkt vermogen Coöperatie Univé U.A.

Een deel van het vermogen van Coöperatie Univé U.A. (per 31 december 2015: € 65,5 miljoen) is aangemerkt als 'geormerkt vermogen'. Dit vermogen is afkomstig uit de voormalige Onderlinge Verzekeringsmaatschappijen Univé Her U.A. en Univé Stormher U.A. Het aandeel van de voormalige leden van Her/Stormher is bepaald op basis van de verhouding van de door het desbetreffende lid in het boekjaar 2012 betaalde herverzekeringspremie. Het Bestuur van Coöperatie Univé kan op voorstel van de Univé formule adviesraad besluiten tot aanwending van (een deel van) het geormerkt vermogen voor investeringen ten behoeve van de Regionale Univé's dan wel tot overboeking van (een deel van) het geormerkt vermogen op de gezamenlijke ledenrekening respectievelijk de individuele ledenrekeningen van de Her-leden. Het saldo wordt jaarlijks verhoogd of verlaagd overeenkomstig de stijging of daling welke de Consumentenprijsindex "Alle huishoudens" van het Centraal Bureau voor de Statistiek vertoont. Per 31 december 2015 bedraagt het aandeel van Univé Stad en Land in het geormerkt vermogen € 12,8 miljoen (31 december 2014: € 13,7 miljoen).

Garantstelling lening Vereniging van Kredietunies

Univé Stad en Land heeft zich voor € 75.000 garant gesteld voor aflossing van een lening van Coöperatie Univé U.A. aan Vereniging van Kredietunies in Nederland. Deze lening zal op 16 december 2019 afgelost moeten worden.

Herverzekeringscontracten Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V.

Herverzekeringscontract 2015

		Eigen behoud	Limiet
		€	€
• Brand	Excess of Loss per Risico	250.000	4.000.000
• Brand	Excess of Loss per Gebeurtenis	4.000.000	50.000.000
• Brand	Quote share	30%	70%
• Storm	Excess of Loss per Gebeurtenis	3.750.000	ongelimiteerd
• Rundvee	Excess of Loss per Gebeurtenis	50.000	500.000

Herverzekeringscontract 2016

		Eigen behoud	Limiet
		€	€
• Brand	Excess of Loss per Risico	250.000	4.000.000
• Brand	Excess of Loss per Gebeurtenis	4.000.000	70.000.000
• Storm	Excess of Loss per Gebeurtenis	3.750.000	ongelimiteerd
• Rundvee	Excess of Loss per Gebeurtenis	50.000	500.000

Risico's boven de excess of loss limiet worden individueel herverzekerd.

Het Quote share herverzekeringscontract heeft betrekking op een beperkt aantal risico's. Vanaf 2016 is dit contract komen te vervallen.

Toelichting op de geconsolideerde winst- en verliesrekening

	2015		2014	
	€	€	€	€
15. Verdienende premies eigen rekening				
<i>Premie</i>				
Geboekte bruto premies		26.498.580		26.597.078
Mutatie technische voorziening niet-verdiende premies:		267.699		250.296
Bruto opbrengst premies		26.766.279		26.847.374
<i>Uitgaande herverzekeringspremies</i>				
Brand/UG/Elektronica	1.903.909		2.271.823	
Storm	1.713.322		1.927.109	
Vee	14.674		8.856	
		(3.631.905)		(4.207.788)
Premie eigen rekening		<u>23.134.374</u>		<u>22.639.586</u>

16. Opbrengst uit beleggingen

	2015	2014
	€	€
Rente deposito's	368.684	444.111

17. Schade eigen rekening

	2015			2014
	Bruto-schaden	Aandeel herverze-keraar	Schadelast eigen rekening	Schadelast eigen rekening
	€	€	€	€
Brand	3.526.195	510.355	3.015.840	2.911.766
Storm	1.434.360	-	1.434.360	143.812
Uitgebreide gevaren	4.052.213	-	4.052.213	4.512.095
Glas	411.549	-	411.549	384.090
Elektronica	61.575	-	61.575	52.026
Vee	130.590	40.929	89.661	8.868
	9.616.482	551.284	9.065.198	8.012.657
Mutatie voorziening schadebehandelingskosten	28.000	-	28.000	(43.000)
	<u>9.644.482</u>	<u>551.284</u>	<u>9.093.198</u>	<u>7.969.657</u>

Geleden schaden

De in het boekjaar verwerkte bruto schadelast kan als volgt worden gespecificeerd per tekenjaar (jaar waarin schade heeft plaatsgevonden).

	Boekjaar 2015	Boekjaar 2014	Boekjaar 2013	Boekjaar 2012	Boekjaar 2011	Cumulatief tekenjaar	Schade op premie
	€	€	€	€	€	€	%
Tekenjaar							
< 2010	16.513	18.802	(159.190)	4.699	(340.173)		
2011	(27.825)	(11.533)	(201.371)	(655.610)	11.578.436	10.682.097	39,64%
2012	(66.478)	(19.971)	(200.067)	9.136.577	-	8.850.061	32,69%
2013	(122.110)	(226.932)	15.229.535	-	-	14.880.493	55,11%
2014	172.817	9.464.207	-	-	-	9.637.024	35,90%
2015	9.643.565	-	-	-	-	9.643.565	36,03%
Schadelast boekjaar	9.616.482	9.224.573	14.668.907	8.485.666	11.238.263		
Betaalde schaden	8.995.237	13.270.708	10.346.259	9.480.401	10.837.610		
Mutatie voorziening	621.245	(4.046.135)	4.322.648	(994.735)	400.653		
Geleden schade	9.616.482	9.224.573	14.668.907	8.485.666	11.238.263		

De in het boekjaar verwerkte netto schadelast kan als volgt worden gespecificeerd per tekenjaar (jaar waarin schade heeft plaatsgevonden).

	Boekjaar 2015	Boekjaar 2014	Boekjaar 2013	Boekjaar 2012	Boekjaar 2011	Cumulatief tekenjaar	Schade op premie
	€	€	€	€	€	€	%
Tekenjaar							
< 2011	3.824	2.280	(178.382)	(94.033)	(337.400)		
2011	(27.825)	(10.837)	(237.107)	162.852	9.288.436	9.175.519	40,68%
2012	(86.984)	(35.617)	(205.628)	8.349.229	0	8.021.000	35,14%
2013	(130.197)	17.559	11.392.350	0	0	11.279.711	51,04%
2014	68.208	8.039.272	0	0	0	8.107.480	35,81%
2015	9.238.172	0	0	0	0	9.238.172	39,93%
Schadelast boekjaar	9.065.198	8.012.657	10.771.233	8.418.048	8.951.037		
Betaalde schaden	7.989.200	9.811.153	9.149.270	8.723.399	9.250.725		
Mutatie voorziening	1.075.998	(1.798.496)	1.621.963	(305.351)	(299.688)		
Geleden schade	9.065.198	8.012.657	10.771.233	8.418.048	8.951.037		

18. Toegerekende kosten aan techn. rekening

Deze bedrijfskosten, verantwoord in de technische rekening schadeverzekering, hebben betrekking op de bedrijfskosten die doorbelast zijn aan Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V.

19. Provisie bemiddeling

Provisie/fee bemiddelingsactiviteiten

	2015		2014	
	€	€	€	€
Univé Verzekeringen	11.615.139		12.363.191	
Overige maatschappijen	4.049.024		4.491.345	
		15.664.163		16.854.536

20. Opbrengsten uit beleggingen

	2015		2014	
	€	€	€	€
<i>Terreinen en gebouwen</i>				
Opbrengst derden	657.547		974.561	
Intern toegerekend	730.000		811.375	
Af : kosten beleggingspanden	(360.507)		(592.405)	
		1.027.040		1.193.531
<i>Opbrengsten uit overige beleggingen</i>				
Interest deposito's	425.631		498.065	
Aandelen (dividend)	63.879		62.872	
Obligaties	280.419		402.519	
Hypothecaire leningen	81.885		86.327	
		851.814		1.049.783
<i>Gerealiseerd resultaat beleggingen</i>				
Gerealiseerd resultaat op aandelen	14.782		6.612	
Gerealiseerd resultaat op obligaties	(227.911)		(12.282)	
		(213.129)		(5.670)
<i>Waardeveranderingen van beleggingen</i>				
Niet-gerealiseerd resultaat op aandelen	143.869		204.476	
Niet-gerealiseerd resultaat op obligaties	(177.571)		869.652	
Niet-gerealiseerd resultaat op onroerend goed	(732.000)		(6.171.000)	
		(765.702)		(5.096.872)
Bruto-opbrengst beleggingen		900.023		(2.859.228)
Beleggingslasten		(68.861)		(76.183)
Netto-opbrengst beleggingen		831.162		(2.935.411)
Af : Toegerekend aan technische rekening		(368.684)		(444.111)
		462.478		(3.379.522)

21. Bedrijfskosten

	2015		2014	
	€	€	€	€
<i>Acquisitiekosten</i>				
Marketingkosten Univé Concern	841.844		918.882	
Overige marketingkosten	650.736		583.396	
		1.492.580		1.502.278
<i>Personeelskosten</i>				
Salarissen	12.053.651		12.420.587	
Sociale lasten	1.861.531		2.048.004	
Pensioenlasten	1.505.223		1.396.357	
Overige personeelskosten	2.579.537		2.849.845	
		17.999.942		18.714.793
<i>Afschrijvingskosten</i>				
Afschrijvingen portefeuillerechten	124.000		124.000	
Afschrijvingen materiële vaste activa	354.393		521.974	
		478.393		645.974
<i>Overige beheerskosten</i>				
Huisvestingskosten	1.907.712		2.100.158	
ICT-kosten	2.388.324		2.225.221	
Kantoorkosten	687.118		974.556	
Algemene kosten	2.106.843		1.426.176	
		7.089.997		6.726.111
		27.060.912		27.589.156
<i>Af: toegerekend aan technische rekening</i>		(10.018.145)		(10.611.682)
Bedrijfskosten		17.042.767		16.977.474

Het gemiddeld aantal medewerkers herrekend op fulltime basis bedroeg in 2015 264,4 fte (2014: 272,0 fte).

De totale bezoldiging aan de Raad van Commissarissen (Coöperatie en Brandverzekeraar) over 2015 bedraagt € 141.251 (2014: € 190.567).

De totale bezoldiging aan de directieleden van Univé Stad en Land over 2015 bedraagt € 941.921 (2014: € 1.671.398). In 2015 is dit inclusief de toevoeging aan de Reorganisatievoorziening. In 2014 is dit inclusief de in 2015 betaalde vertrekregelingen van twee voormalige bestuurders.

De pensioenlasten bestaan uit betaalde premies, onder aftrek van een eigen bijdrage, voor een middelloonregeling (toegezegde bijdrage regeling) voor werknemers en een extra last op grond van specifiek overeengekomen eindloonregelingen.

Overige bedrijfskosten

In de overige bedrijfskosten zijn onder meer opgenomen de intern doorbelaste huisvestingskosten. De baten (€ 730.000) hiervan zijn opgenomen onder de Opbrengsten uit beleggingen, terreinen en gebouwen.

22. Overige lasten

	2015		2014	
	€	€	€	€
<i>Overige rentelasten</i>				
Rente ledenrekening	2.429		97.239	
Overige rentelasten	(13.215)		841	
		(10.786)		98.079
<i>Overige andere lasten</i>				
Aflossing lening i.v.m. pensioenverplichting	-		140.349	
Diversen	1.302		-	
		1.302		140.349

23. Vennootschapsbelasting

Uitgaande van de commerciële winst voor belastingen kan de fiscale positie als volgt worden weergegeven:

	€	€
Commercieel resultaat voor belastingen		3.429.062
Af: Fiscale hogere afschrijving immateriële vaste activa	321.794	
Fiscaal hogere afwaardering kantoorpanden	381.152	
Fiscaal lagere mutatie onverdiende provisie	51.500	
Aandelen	229.660	
Dotatie egalisatiereserve	312.314	
Maatschappelijk fonds (Unifonds)	27.623	
Kosten uit geoormerkt vermogen	1.073.605	
		(2.397.648)
Bij: Obligaties	779.557	
Beperkt aftrekbare kosten	48.274	
		827.831
Belastbaar bedrag		1.859.245
Verschuldigde vennootschapsbelasting:		
- Over €200.000 20,0%		40.000
- Over €1.659.245 25,0%		414.811
		454.811
Dividendbelasting 2015		(14.243)
		440.568
De totale vennootschapsbelasting bedraagt volgens onderstaande berekening:		
Verschuldigd over 2015		454.811
Correctie voorgaande jaren		(10.001)
Mutatie latente belastingverplichting		136.122
		580.932

Overige toelichting jaarrekening

Risicomanagement

Verzekeringstechnische risico's

Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. is een schadeverzekeraar actief op het gebied van Brandverzekeringen. De risico's die voortvloeien uit deze verzekeringsproducten hebben betrekking op de toereikendheid van de verzekeringspremies en de voorzieningen met betrekking tot de verzekeringsverplichtingen voortkomende uit de overeenkomsten gesloten met verzekerden. Daarnaast bestaat er een onzekerheid met betrekking tot het toekomstig rendement op investeringen van de verzekeringspremies. Alle genoemde aspecten dienen in de juiste verhouding te staan, waarbij de risicobereidheid als beperkt is aan te merken.

De brandportefeuille van Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. kent een relatief laag verzekeringstechnisch risicoprofiel. De aard van de producten (jaarcontracten, beperkte wijzingen) kan worden aangemerkt als eenvoudig en de omvang van de portefeuille is beperkt.

De portefeuille is geografisch gespreid en de (groei) focus ligt op de particuliere markt. Daarnaast is er sprake van een groot (stabiel) aandeel in de agrarische markt, hierbij is sprake van een lage claimratio. Het aandeel van het zakelijke segment is in 2015 teruggebracht.

De schadepercentages (netto) zijn redelijk stabiel tussen 30% en 40%. Een daling of stijging van 5% schadelast geeft een impact op het resultaat voor belastingen van ca € 1,1 mln.

Door implementatie van het administratiesysteem QIS worden in toenemende mate de acceptatie en schaderegeling geautomatiseerd (Straight Through Processing). De normen die daarbij worden gehanteerd zijn grotendeels op Univé niveau vastgesteld. Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. heeft daarbij actief geparticipeerd. Het acceptatiebeleid per segment wordt vastgesteld vanuit verkregen marktinformatie dat beschikbaar is gesteld door andere schadeverzekeraars en eigen praktijkervaringen vanuit teams acceptatie en schade. Het acceptatiebeleid is per segment vastgelegd in acceptatiebevoegdheden en -richtlijnen (matrix, handboek). Er vindt in de volle breedte een zeer nauwe afstemming plaats tussen operationele teams. De resultaten hiervan dienen als basis voor de praktische invulling van het brandbeleid in alle takken van sport: acceptatie, schade/claim, taxatie/inspectie en productontwikkeling.

Herverzekeringen

Om te grote risico's in relatie tot de omvang van de portefeuille en het vermogen te beperken, herverzekerden wij een deel van het brand- en stormrisico in onze portefeuille. Het herverzekerden is een bijzonder effectieve beheersingsmaatregel met betrekking tot het mitigeren van de (bruto) verzekeringstechnische risico's in enig jaar.

In samenwerking met Univé Her is statistisch een worstcase scenario gereflecteerd op de totale verzekeringsportefeuille. Hieruit kan worden afgeleid dat het aanwezige vermogen ruim voldoende is om bij calamiteiten aan de verplichtingen te voldoen. De keuzes ten aanzien van de herverzekeringscontracten zijn hier ook op afgestemd. Een overzicht van de herverzekeringscontracten staat vermeld in de 'Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen'.

Er bestaat een risico dat de herverzekeraar op enig moment niet aan zijn verplichten kan voldoen. De herverzekeraar kent een rating van A- (AM Best).

Beleggingen en andere financiële risico's

In 2010 is een beleggingsbeleidsplan vastgesteld. De beleggingen (van met name van de verzekeraar) zijn de afgelopen jaren voor een belangrijk deel omgezet naar deposito's en liquide middelen. De huidige effectenportefeuille kent een spreiding over meerdere vermogensbeheerders en is voor een belangrijk deel opgebouwd uit beleggingsfondsen met spreiding over segmenten en regio's en staatsleningen. Alle valutarisico's zijn afgedekt. Er worden geen derivaten aangehouden. De liquide middelen worden verspreid over meerdere financiële instellingen aangehouden.

In 2016 zal er een actueel beleggingsbeleid worden vastgesteld.

Over de onroerend goed portefeuille wordt een marktrisico gelopen. Wijzigingen in de markthuurlaarde vertalen zich naar bijstellingen van de actuele waarde van het onroerend goed. Door middel van jaarlijkse taxaties van een belangrijk deel van de portefeuille worden deze wijzigingen in kaart gebracht en verwerkt. Een daling van 5% van de waarde van het onroerend goed geeft een financiële last van ca €0,7 mln.

Het tegen(krediet)partijrisico met betrekking tot vorderingen op Nederlandse financiële instellingen (enkel Rabo, ING en ABN AMRO) is beperkt.

Het saldo van de interne rekening-courantverhouding tussen brandverzekeraar en coöperatie wordt stelselmatig afgeroomd.

Overige risico's

De overige risico's met mogelijk financiële impact worden geclusterd per categorie en periodiek met betrokkenen doorgesproken. In de meeste gevallen kan op effectieve wijze met omspannende beheersingsmaatregelen de belangrijkste risico's aantoonbaar worden gemitigeerd.

Vennootschappelijke jaarrekening
Coöperatie Univé Stad en Land U.A.

Vennootschappelijke Balans per 31 december 2015
(voor winstbestemming)

ACTIVA	31-12-2015		31-12-2014	
	€	€	€	€
Beleggingen				
<i>Terreinen en gebouwen</i>				
- Voor eigen gebruik	9.137.000		9.826.780	
- Overige	7.478.000		8.103.220	
		16.615.000		17.930.000
Deelnemingen (24)		30.115.006		28.327.060
<i>Overige financiële beleggingen</i> (25)				
- Aandelen	3.563.955		2.631.865	
- Obligaties	7.022.391		17.696.177	
- Hypothecaire leningen	1.567.227		1.851.913	
- Deposito's	11.288.078		3.540.178	
- Overige financiële beleggingen	171.489		230.039	
		23.613.140		25.950.172
		70.343.146		72.207.232
Overige activa				
Liquide middelen		872.891		1.000.543
Overlopende activa				
Lopende rente	108.743		230.434	
Overige overlopende activa	5.000		5.000	
		113.743		235.434
Totaal activa		<u>71.329.780</u>		<u>73.443.209</u>

PASSIVA	31-12-2015		31-12-2014	
	€	€	€	€
Eigen vermogen				
Statutaire reserve deelnemingen (26)	28.705.109		26.833.616	
Overige reserve (27)	17.041.883		18.061.401	
Resultaat boekjaar (voor winstverdeling) (28)	2.848.130		851.975	
		48.595.122		45.746.992
Achtergestelde schulden				
Ledenrekening		9.210.940		10.332.722
Voorzieningen				
Latente belastingen		325.814		189.692
Schulden				
Belastingen en premies sociale verzekeringen	440.568		926.048	
Rekening-courant groepsmaatschappijen	12.757.336		16.220.184	
Overige schulden	-		27.571	
		13.197.904		17.173.803
Totaal passiva		<u>71.329.780</u>		<u>73.443.209</u>

Vennootschappelijke winst-en verliesrekening

	2015	2014
	€	€
Resultaat bedrijfsuitoefening	(339.815)	(4.554.201)
Resultaat deelnemingen	3.187.946	5.406.176
Resultaat na belastingen	2.848.130	851.975

Toelichting op de vennootschappelijke jaarrekening

Waarderings- en winstbepalingsgrondslagen

De grondslagen voor waardering en resultaatbepaling zijn gelijk aan de grondslagen zoals beschreven bij de geconsolideerde balans en winst- en verliesrekening.

Deelnemingen in groepsmaatschappijen worden gewaardeerd tegen netto vermogenswaarde, waarbij rekening wordt gehouden met aanpassingen naar voor Coöperatie Univé Stad en Land u.a. geldende waarderings- en winstbepalingsgrondslagen. De deelneming van Univé Pensioen is gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs.

Indien deelnemingen een negatieve netto vermogenswaarde kennen, dan wordt het negatieve bedrag van de deelneming in mindering gebracht op eventueel openstaande vorderingen op die deelneming. Een eventueel resterend negatief bedrag van de deelneming na verrekening met openstaande vorderingen wordt voorzien indien er sprake is van een juridische of feitelijke verplichting tot het voldoen van eventuele restschulden uit die deelneming.

De vennootschappelijke winst- en verliesrekening is conform de bepalingen van artikel 402 titel 9 boek 2 BW in verkorte vorm opgenomen, omdat de resultaten van de vennootschap in de geconsolideerde jaarrekening zijn betrokken.

Toelichting op de vennootschappelijke balans

Algemeen

Hieronder worden de specifieke posten van de balans toegelicht. Indien een post gelijk is aan de opgenomen post in de geconsolideerde jaarrekening wordt naar de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening verwezen.

24. DEELNEMINGEN

Het verloop van de deelnemingen en voorzieningen deelnemingen kan als volgt worden weergegeven:

	31-12-2014	Herrubricering 1-1-2015	Overige mutaties	Resultaat deelneming	31-12-2015
	€	€	€	€	€
Univé Pensioen B.V.	2	-	-	-	2
Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V.	26.833.616	-	(1.400.000)	3.271.493	28.705.109
Univé Stad en Land Organisatie B.V.	1.331.561	-	-	-	1.331.561
Stad en Land Volmachten B.V.	161.881	-	-	(83.547)	78.334
Deelnemingen	28.327.060	-	(1.400.000)	3.187.947	30.115.006
Univé Stad en Land B.V.	(1.088.006)	1.088.006	392.720	(392.720)	-
Voorzieningen deelnemingen	(1.088.006)	1.088.006	392.720	(392.720)	-
Per saldo	27.239.054	1.088.006	(1.007.280)	2.795.227	30.115.006

De herrubricering heeft betrekking op een gewijzigde verantwoording van de voorziening voor cumulatieve verliezen op deelnemingen.

De cumulatieve verliezen op de deelneming zijn eind 2014 en 2015 in mindering gebracht op de openstaande rekening-courant vordering op Unive Stad en Land B.V., die wordt verantwoord onder de rekening-courant groepsmaatschappijen.

De 'Overige mutatie' ad € 1,4 miljoen betreft een dividenduitkering door Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. aan Coöperatie Univé Stad en Land U.A..

De 'Overige mutatie' ad € 392.720 betreft het negatieve resultaat 2015 van de deelneming Univé Stad en Land B.V. en is afgeboekt op de rekening-courant vordering.

25. OVERIGE FINANCIËLE BELEGGINGEN

Het verloop van de overige financiële beleggingen kan als volgt worden weergegeven:

	Stand per 31-12-2014	Herrubricering 1-1-2015	Bij Aankopen Verstrekkingsen	Af Verkopen Aflossingen	Waarde mutaties	Stand per 31-12-2015
	€	€	€	€	€	€
Aandelen	2.631.865	1.420.413	52.769	(699.743)	158.651	3.563.955
Obligaties	17.696.177	(1.420.413)	843.261	(9.691.152)	(405.482)	7.022.391
Hypothecaire leningen	1.851.913	-	-	(297.500)	12.814	1.567.227
Deposito's	3.540.177	-	7.748.049	(149)	-	11.288.078
Overige financiële beleggingen	230.039	-	29.027	(87.577)	-	171.489
	25.950.171	-	8.673.107	(10.776.121)	(234.017)	23.613.140

Tot en met boekjaar 2014 werden aandelen in een (obligatie)fonds verantwoord onder obligaties. Aan deze beleggingsfondsen liggen geen overdraagbare waardepapieren ten grondslag. Derhalve zijn deze fondsen vanaf boekjaar 2015 onder de aandelen verantwoord.

De vorderingen uit hypothecaire leningen betreffen onder andere verstrekte hypotheekleningen aan (oud-) personeelsleden.

De hypotheekleningen hebben variërend een rentepercentage tussen de 0,4% en 5,40%. De gemiddelde resterende looptijd van de hypotheekleningen bedraagt 15,7 jaar.

De deposito's hebben betrekking op beleggingen in spaargelden en vrij opneembare deposito's welke ter directe beschikking staan van de onderneming.

De verkrijgingsprijs bedraagt per 31 december:

	2015	2014
	€	€
Aandelen	3.038.125	2.333.837
Obligaties	7.115.667	16.982.131
Stand per 31 december	10.153.792	19.315.968

EIGEN VERMOGEN

26. Statutaire reserve deelnemingen

Stand per 1 januari
Af: Dividenduitkering 2014/2013
Overboeking vanuit overige reserve
Stand per 31 december

	2015	2014
	€	€
Stand per 1 januari	26.833.616	23.522.328
Af: Dividenduitkering 2014/2013	(1.400.000)	-
Overboeking vanuit overige reserve	3.271.493	3.311.288
Stand per 31 december	28.705.109	26.833.616

De statutaire reserve is gelijk aan het eigen vermogen van Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V.
Op grond van de statuten van de deelneming Univé Stad en Land Brandverzekeraar kan (het bestuur van de) Coöperatie Univé Stad en Land niet vrijelijk beschikken over het vermogen van deze verzekeraar.

27. Overige reserve

Stand per 1 januari
Af: éénmalige uitkering leden Univé De Onderlinge
Dotatie resp. onttrekking uit winstverdeling 2014/2013
Overboeking van herwaarderingsreserve
Overboeking naar statutaire reserve deelnemingen
Stand per 31 december

	2015	2014
Stand per 1 januari	18.061.401	22.847.235
Af: éénmalige uitkering leden Univé De Onderlinge	-	(800.148)
Dotatie resp. onttrekking uit winstverdeling 2014/2013	851.975	(1.231.842)
Overboeking van herwaarderingsreserve	-	557.444
Overboeking naar statutaire reserve deelnemingen	(1.871.493)	(3.311.288)
Stand per 31 december	17.041.883	18.061.401

28. Resultaat boekjaar (voor winstverdeling)

	2015		2014	
	€	€	€	€
Onverdeeld resultaat 2014/2013		851.975		(1.231.842)
Dotatie herwaarderingsreserve	-		(557.444)	
Toevoeging/onttrekking aan de algemene reserve	(851.975)		1.789.286	
Resultaatverdeling 2014/2013		(851.975)		1.231.842
Onverdeeld resultaat 2015/2014		2.848.130		851.975
Stand per 31 december		2.848.130		851.975

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Kapitaalgarantie door Coöperatie Univé Stad en Land U.A. aan Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V.

Binnen Univé Stad en Land Groep is er sprake van een garantiestelling waarbij Coöperatie Univé Stad en Land U.A. een garantie heeft toegezegd om (maximaal) €5 miljoen aan additioneel kapitaal in te brengen in Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. wanneer de solvabiliteitsratio op basis van Solvency II grondslagen lager is dan 105%. De garantiestelling loopt tot en met 31 december 2017.

Parkeerterrein Apeldoorn

Coöperatie Univé Stad en Land U.A. zal het bouwterrein aan de Christiaan Geurtsweg 8 te Apeldoorn aanwenden voor de aanleg van een parkeerterrein. Coöperatie Univé Stad en Land U.A. is, bij besluit om dit bouwterrein te bebouwen met een kantoorgebouw, contractueel overeengekomen de opdracht tot opstalrealisatie verstrekken aan Nikkels Bouwbedrijf B.V. te Twello. Coöperatie Univé Stad en Land U.A. is, bij besluit om dit bouwterrein te vervreemden, contractueel overeengekomen het recht tot eerste koop verstrekken aan Nikkels Bouwbedrijf B.V. te Twello.

Garantstelling lening Vereniging van Kredietunies

De Coöperatie Univé Stad en Land U.A. heeft zich voor €75.000 garant gesteld voor aflossing van een lening van Coöperatie Univé U.A. aan Vereniging van Kredietunies in Nederland. Deze lening zal op 16 december 2019 afgelost moeten worden.

Honoraria accountant

onafhankelijke accountant

Controle jaarrekening

	2015		
	PWC	EY	Totaal
	€	€	€
Controle jaarrekening	88.664	-	88.664

De declaratie met betrekking tot het onderzoek van de jaarrekening 2015 zal naar verwachting €100.135 (incl. BTW) bedragen.

Controle jaarrekening

	2014		
	PWC	EY	Totaal
	€	€	€
Controle jaarrekening	78.645	(1.588)	77.057

Het onderzoek naar de jaarrekening betreft de wettelijke controle van de jaarrekeningen van de Coöperatie Univé Stad en Land U.A. en Univé Stad en Land Brandverzekeraar N.V. Het bovenstaande overzicht is een specificatie ten laste van het boekjaar gebrachte bedragen (incl. BTW) en bevat, ten aanzien van de kosten van onderzoek jaarrekening, ook nagekomen lasten uit voorgaande jaren. De declaratie met betrekking tot het onderzoek van de jaarrekening 2015 zal naar verwachting €91.689 (incl. BTW) bedragen.

Apeldoorn, 19 mei 2016

Coöperatie Univé Stad en Land U.A.

R.J.M. Booijsink (bestuurder)

A.G. Vrijmoeth (bestuurder)

K. Waterlander (bestuurder)

J. de Vries-in 't Veld (voorzitter Raad van Commissarissen)

M. Kuipers (commissaris)

H.J. Oude Alink (commissaris)

OVERIGE GEGEVENS

Statutaire regeling bestemming resultaat

Verdeling van de winst (art 39)

1. Indien het totaal van de over een boekjaar ontvangen baten een overschot boven de lasten mocht opleveren, hebben de leden recht op dit overschot, naar evenredigheid van hun aandeel in de premie welke zij hebben voldaan aan één of meer verzekeringsbedrijven als bedoeld in artikel 7 lid 1 over het afgelopen boekjaar, tenzij de Ledenraad op voorstel van het Bestuur, gehoord de Raad van Commissarissen, besluit (een deel van) dit overschot toe te voegen aan de algemene reserve.
2. Het overschot kan aan de leden worden uitgekeerd:
  - a. door tegoedschrijving op de ledenrekening als bedoeld in artikel 41;
  - b. door uitkering in contanten.
3. De Ledenraad kan op voorstel van het Bestuur, gehoord de Raad van Commissarissen, besluiten om winst aan de Leden met verzekeringsovereenkomsten met één of meer verzekeringsbedrijven als bedoeld in artikel 7 lid 1 in onderscheiden takken van verzekering uit te keren in evenredigheid met de mate waarin deze onderscheiden takken aan het overschot hebben bijgedragen.

Verrekening van verliezen (art 40)

1. Indien in enig boekjaar door de coöperatie een verlies wordt geleden, wordt:
  - a. dit verlies aangezuiverd uit de algemene reserve;
  - b. een daarna resterend verlies over de leden en zij die minder dan een jaar tevoren hebben opgehouden lid te zijn omgeslagen en wel naar de verhouding van de door ieder van hen over het desbetreffende jaar verschuldigde premie aan één of meer verzekeringsbedrijven als bedoeld in artikel 7 lid 1. Het aandeel van een lid in de omslag zal nimmer groter zijn dan één maal het bedrag van de door het lid over het betrokken boekjaar uit hoofde van met één of meer verzekeringsbedrijven als bedoeld in artikel 7 lid 1 gesloten verzekeringsovereenkomsten verschuldigde premie;
  - c. de in sub b. genoemde omslag wordt eerst verrekend met een eventueel aanwezig saldo op de ledenrekening als bedoeld in artikel 41;
2. De Ledenraad kan besluiten om de omslag van een verlies te beperken tot de leden met verzekeringsovereenkomsten met één of meer verzekeringsbedrijven als bedoeld in artikel 7 lid 1 welke betrekking hebben op de tak van verzekering welke in overwegende mate tot het verlies heeft bijgedragen.
3. Zodra mag worden aangenomen dat een omslag in de zin van lid 1 dient plaats te vinden en het tegoed op de ledenrekening voor verrekening daarvan niet voldoende is kan het Bestuur bij wijze van voorlopige maatregel tot het opleggen van een voorlopige omslag overgaan. De door de leden voorlopige betaalde bedragen zullen worden tegoedgeschreven op hun ledenrekening. Na definitieve vaststelling van de omslag zal het te veel gehevene vanuit het tegoed op de ledenrekening worden terugbetaald.

Voorstel bestemming resultaat

Het bestuur stelt voor het resultaat na belastingen over 2015 ad € 2.848.130 als volgt te verwerken:

	2015	2014
	€	€
Dotatie (onttrekking) aan overige reserve	2.848.130	851.975

Dit voorstel is, conform geldende voorschriften, nog niet toegevoegd aan de algemene reserve.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de directie van Coöperatie Univé Stad en Land U.A.

Verklaring over de jaarrekening 2015

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarrekening opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Coöperatie Univé Stad en Land U.A. op 31 december 2015 en van het resultaat over 2015 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit financieel jaarverslag opgenomen jaarrekening 2015 van Coöperatie Univé Stad en Land U.A. te Apeldoorn ('de vennootschap') gecontroleerd. De jaarrekening omvat de geconsolideerde jaarrekening van Coöperatie Univé Stad en Land U.A. en dochtermaatschappijen (samen: 'de groep') en de enkelvoudige jaarrekening. De jaarrekening bestaat uit:

- de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2015;
- de geconsolideerde en enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2015; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Coöperatie Univé Stad en Land U.A. zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Ref.: e0379907a

---

*PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Zuiderzeelaan 53, 8017 JV Zwolle, Postbus 513, 8000 AM Zwolle
T: 088 792 00 38, F: 088 792 94 61, www.pwc.nl*

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Verantwoordelijkheden van de directie en de raad van commissarissen

De directie is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening en voor het opstellen van het directieverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW; en voor
- een zodanige interne beheersing die de directie noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de directie afwegen of de vennootschap in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet de directie de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de directie het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De directie moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de vennootschap haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheid voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel. Ons controleoordeel beoogt een redelijke mate van zekerheid te geven dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen ontdekken. Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Verklaring betreffende overige door wet- en regelgeving gestelde vereisten

---

Verklaring betreffende het directieverslag en de overige gegevens

Wij vermelden op basis van de wettelijke verplichtingen onder Titel 9 Boek 2 BW (betreffende onze verantwoordelijkheid om te rapporteren over het directieverslag en de overige gegevens):

- dat wij geen tekortkomingen hebben geconstateerd naar aanleiding van het onderzoek of het directieverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de door Titel 9 Boek 2 BW vereiste overige gegevens zijn toegevoegd;
- dat het directieverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Zwolle, 19 mei 2016

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door drs. R. Hoogendoorn RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2015 van Coöperatie Univé Stad en Land U.A.

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze doelstelling is om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening vrij van materiële afwijkingen als gevolg van fouten of fraude is. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vennootschap.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de directie en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door de directie gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de vennootschap haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen bepaald om te waarborgen dat we voldoende controlewerkzaamheden verrichten om in staat te zijn een oordeel te geven over de jaarrekening als geheel. Bepalend hierbij zijn de geografische structuur van de groep, de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten, de bedrijfsprocessen en interne beheersingsmaatregelen en de bedrijfstak waarin de vennootschap opereert. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

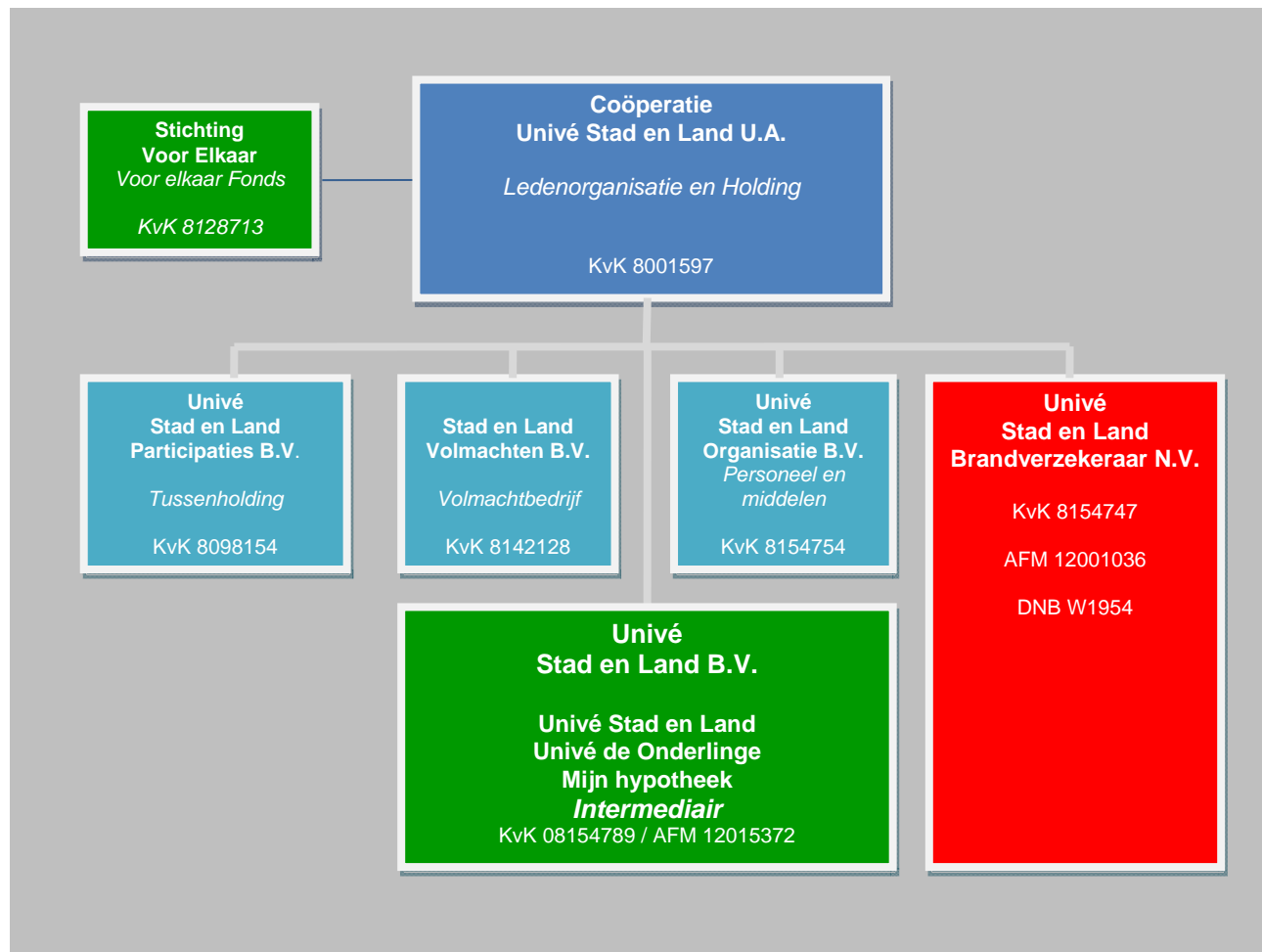
Wij communiceren met de raad van commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Overzicht personalia per 31-12-2015

Naam	m/v	Woonplaats	Functie
Raad van Bestuur Coöperatie & Raad van Bestuur Verzekeraar			
W.R.D.W. Nauta	m	Houten	Voorzitter (t/m 22 januari 2016)
R.J.M. Booijink	m	Dalfsen	Finance & Business Control
A.G. Vrijmoeth	m	Buinen	Commercie
K. Waterlander	m	Hemelum	Verzekeringsbedrijf
Raad van Commissarissen Coöperatie			
J. de Vries-in 't Veld	v	Apeldoorn	Voorzitter
M. Kuipers	m	Aldeboarn	Lid
H.J. Oude Alink	m	Apeldoorn	Lid
Raad van Commissarissen Verzekeraar			
T.J.M. Roos	m	Apeldoorn	Voorzitter (a.i.)
A. Verhoeff	m	Dalfsen	Lid
H.J. Oude Alink	m	Apeldoorn	Lid
Ledenraad			
J. van Keulen	m	Dalfsen	Voorzitter
M. Agterhuis	m	Wezep	
T. Beuling-Timmer	v	1e Exloërmond	
R. de Bondt	m	Hoogezand	
H. Bremmer-Getkate	v	Hellendoorn	
R.B. van Dijk	m	Vlagtwedde	
R.W.M. van Essen	m	Twello	
N.W. Gerritsen	v	Brummen	
R. van der Haar	m	Staphorst	
B.J. Hofenk	m	Warnsveld	
H.J. Hollak	m	Arriën	
J.A.F. Kloosterziel	m	IJsselmuiden	
A. Lenten	m	Hoogeveen	
B.A. Meems	m	Onstwedde	
C.A.M. Oostrom	v	Apeldoorn	
A.J.M. Resink-Weeber	v	Zuidwolde	
H.J. Scheper	m	Den Ham	
P. Schrijver	m	Epse	
W.A. Schrijver	v	Marle	
F.H. de Veen	v	Oene	
A. Wesselink	m	Vinkenbuurt	
Erelid			
H.G. Brinkman	m	Epse	

Overzicht groepsstructuur per 31-12-2015

Overzicht werkgebied en vestigingen per 31-12-2015

